

Esenco kaj Estonteco de la Ideo de Lingvo Internacia

国际语理想的本质与前途

乌努尔 著

胡国柱 译

古存华 校

(世汉对照)

du-lingva

e-Librigita de Elerno

Junio 2007

Esenco kaj Estonteco de la Ideo de Lingvo Internacia

I

Ĉiuj ideoj, kiuj estas ludontaj gravan rolon en la historio de la homaro, havas ĉiam tiun saman egalan sorton: kiam ili ekaperas, la samtempuloj renkontas ilin ne sole kun rimarkinde obstina malkonfido, sed eĉ kun ia neklarigebla malamikeco; la pioniroj de tiuj ĉi ideoj devas multe batali kaj multe suferi; oni rigardas ilin kiel homojn frenezajn, infane malsaĝajn, aŭ fine eĉ rekte kiel homojn tre malutilajn. Dum la homoj, kiuj okupas sin je ĉia plej sencela kaj senutila sensecaĵo, se ĝi nur estas en modo kaj konforma al la rutinaj ideoj de la amaso, ĝuas ne sole ĉiujn bonojn de la vivo, sed ankaŭ la honoran nomon de "instruituloj" aŭ "utilaj publikaj agantoj", la pioniroj de novaj ideoj renkontas nenion krom moko kaj atakoj; la unua renkontita tre malmulte lerninta bubo rigardas ilin de alte kaj diras al ili, ke ili okupas sin je malsaĝaĵoj; la unua renkontita gazeta felietonisto skribas pri ili "spritajn" artikolojn kaj notojn, ne preninte sur sin la laboron almenaŭ iom ekscii, super kio ili propre laboras; kaj la publiko, kiu ĉiam iras kiel anaro da ŝafoj post la kriemuloj, ridas kaj ridegas kaj eĉ por unu minuto ne faras al si la demandon, ĉu ekzistas eĉ guto da senco kaj logiko en ĉiuj tiuj ĉi "spritaj" moko. Pri tiuj ĉi ideoj "estas modo" paroli ne alie, ol kun ironia kaj malestima rideto, tial tiel agas ankaŭ A kaj B kaj C, kaj ĉiu el ili timas enpeniĝi serioze eĉ unu minuton pri la mokata ideo, ĉar li "scias antaŭe", ke "ĝi krom malsaĝaĵo enhavas ja nenion", kaj li timas, ke oni iel alkalkulos lin mem al la nombro de "tiuj malsaĝuloj", se li eĉ en la daŭro de unu minuto provos rilati serioze al tiu ĉi malsaĝaĵo. La homoj miras, "kiamaniere en nia praktika tempo povas aperi tiaj malsaĝaj fantaziuloj kaj kial oni ne metas ilin en la domojn por frenezuloj".

Sed pasas kelka tempo. Post longa vico da batalado kaj suferoj la "buboj-fantaziuloj" atingis la celon. La homaro fariĝis pli riĉa per unu nova grava akiro kaj eltiras el ĝi la plej vastan kaj diversforman utilon. Tiam la cirkonstancoj ŝanĝiĝas. La jam fortiĝinta nova afero ŝajnas al la homoj tiel simpla, tiel "komprenebla per si mem", ke la homoj ne komprenas, kiamaniere oni povis tutajn miljarojn vivi sen ĝi. Kiam la posteuloj legas la rakontojn pri tio, kiel sin tenis kontraŭ la dirita ideo la samtempuloj de ĝia naskiĝo, ili absolute ne volas kredi kaj pensas, ke ĉion tion ĉi elpensis la historioskribantoj pro mokado je la foririntaj generacioj. "Ĉu efektive", ili diras, "la tuta mondo tiam konsistis el idiotoj? Ĉu efektive ekzistis homoj, kiuj elpaŝadis kontraŭ la pioniroj kun tiaj sensecaj kontraŭparoloj kaj la ceteraj homoj silentadis kaj la unua renkontita kvinjara infano ne diradis al tiuj kritikantoj: "sinjoroj, vi ja parolas

teruran, sur nenio fonditan sensencaĵon, kies rebato sin trovas ja tuj antaŭ via nazo!"? Absolute nekompreneble! La historiistoj certe trograndigas!"

Legu la historion de naskiĝo de la kristaneco kaj de diversaj grandaj ideoj en la regiono de moralo, filozofio kaj scienco; legu la historion de la eltrovo de Ameriko, de la enkonduko de fervojoj k. t. p. k. t. p. Ĉie tute tio sama. "Es ist eine alte Geschichte, doch bleibt sie immer neu". La lumo aperas kiel necesa bezonataĵo al tiu, kiu staras malproksime, sed al la proksime starantaj ĝi tranĉas la okulojn kaj ili penas estingi ĝin. La ideo de Kolumbo, ke "devas ekzisti okcidenta vojo Hindujon", ŝajnas al ni nun tiel simpla, tiel natura, kaj ni simple ne volas kredi, ke povis iam ekzisti homoj, kiuj, sciante jam, ke la tero estas globo, povis dubi, ke al ĉia lando oni povas veni ne sole de oriento, sed ankaŭ de okcidento, kaj ke en tiu ĉi ne esplorita okcidento povas eble troviĝi ne konataj al ni interesaj landoj. Kiam ni legas tiujn ontraŭparolojn, kiujn oni tiam faradis al Kolumbo, ekzemple, ke neniu okcidenten de Eŭropo veturis, sekve ĝi estas ne ebla, ke Dio malpermesis tion ĉi fari, ke la ŝipoj malleviĝados malsupren kaj ne povos returne leviĝadi supren... k. t. p., - ni kontraŭvole demandas nin, kiamaniere homoj maturaĝaj povis paroli tiajn sensencaĵojn, pro kiuj en nia tempo ruĝiĝus ĉia infano. Kaj tamen en tiu tempo ĝuste tiuj ĉi naivaj kontraŭparoloj estis rigardataj kiel veroj, ne ebligantaj ian dubon, kiel plej logika opinio de la tuta prudenta mondo, kaj la ideoj de Kolumbo estis kalkulataj kiel infanaĵo, kiu estas inda nenian atenton. Kiam oni montris al la homoj la forton de la vaporo kaj ĝian uzeblecon, ŝajnis, ke kia prudenta homo povus ion kontraŭparoli kontraŭ ĝi? Kaj tamen kiom da multjara batalado, suferoj kaj morkoj la elpensinto devis elporti! kaj eĉ tiam, kiam fine prosperis jam atingi la celon, kiam en Anglujo jam dum tutaj tri jaroj la lokomotivoj kursadis kaj alportadis grandegan utilon, sur la kontinento de Eŭropo instruitaj homoj kaj eĉ tutaj instruitaj korporacioj, anstataŭ simple ekrigardi kaj konvinkiĝi, skribadis ankoraŭ profundpensajn traktatojn pri tio, ke konstruado de lokomotivoj estas infana entrepreno, ke ĝi estas ne ebla, ke ĝi estas malutila k. t. p. Kio tio ĉi estas? ni demandas nin; ĉu tio ĉi estis ia ĉiuhoma epidemia idioteco? ĉu efektive ekzistis tiaj generacioj? Jes, ekzistis tiaj generacioj, kaj ni, kiuj nun miregas, ni en efektiveco estas ne pli bonaj ol ili, kaj niaj nepoj estos ne pli bonaj ol ni. Ĉiuj tiuj ĉi homoj kun iliaj indignige sensencaj kontraŭparoloj kaj atakoj estis tamen ne idiotoj, kvankam ili nun eble ŝajnas al ni tiaj. Ilia tuta kulpo konsistis nur en tio, ke, dank' al la natura spirita inercio de ĉiu el ni, ili aŭ tute ne volis prijuĝi la naskiĝantajn novajn aperojn, plivolante limigi sin per sanosubtenanta ridado, aŭ alpaŝadis al la prijuĝado kun antaŭe jam preta konvinko, ke la afero proponata al ili estas neplenumbla, kaj ĉiujn siajn argumentojn ili penadis konformigadi al tiu antaŭe farita decido, ne rimarkante la tutan senfundamentecon de tiuj ĉi argumentoj, kaj kontraŭ la argumentoj de la defendantoj de la nova ideo ili fermadis sian cerbon per la plej fortikaj seruroj, kaj tial tiuj ĉi lastaj argumentoj, kiuj penadis pruvi la eblecon de tio, "pri kio ĉiuj ja scias, ke ĝi estas neebla", devis ŝajni al tiuj inerciaj homoj tiel same infanaj, kiel al ni nun ŝajnas iliaj tiamaj kontraŭparoloj.

Al tiaj ideoj, kiuj al la samtempuloj ŝajnas senenhava fantazio kaj al la posteuloj ŝajnas tia natura afero, ke ili ne komprenas, kiamaniere la homoj miljarojn vivis sen ĝi,

- al tiaj ideoj apartenas ankaŭ la ideo de enkonduko de komuna lingvo por la komunikiĝoj inter diversaj popoloj. Kiam niaj posteuloj legos en la historio, ke la homoj, tiuj ĉi reĝoj de la tero, tiuj ĉi plej altaj reprezentantoj de la monda inteligenteco, tiuj ĉi duon-dioj, en la daŭro de tutaj miljaroj vivis unuj apud la aliaj, ne komprenante unuj la aliajn, ili simple ne volos kredi. "Por tio ĉi oni ja bezonis nenian supernaturan forton, ili diros; ĉiu el tiuj ĉi homoj posedis ja kolekton da kondiĉaj sonoj, per kiuj li tute precize kompreniĝadis kun siaj plej proksimaj najbaroj, - kiel do ne venis al ili en la kapon konsentiĝi inter si, ke unu el tiaj kolektoj da kondiĉaj sonoj estu enkondukita por la reciproka kompreniĝado inter *ĉiuj*, simile al tio, kiel por la plimulto de la kulturaj popoloj estis enkondukita jam longe unu kondiĉa kolekto da mezuroj, unu kondiĉa alfabeto, unuj kondiĉaj muzikaj signoj k. t. p.!" Niaj posteuloj indignos, kiam ili ekscios, ke la homojn, kiuj penadis pri la enkonduko de komuna lingvo, la samtempuloj montradis per la fingroj, kiel maniulojn, bubojn, ne meritajn la nomon de seriozaj homoj; ke pri tiuj ĉi homoj ĉiu malplenkapulo povis spritadi en la gazetoj, kiom li volis, kaj troviĝis neniu, kiu dirus al tiuj malplenkapuloj: "vi povas trovi tiujn ĉi ideojn plenumebajn aŭ ne plenumebajn, - sed moki ilin, eĉ ne konatiĝinte kun ili, estas honte, sinjoroj!" Kore ridegos niaj posteuloj, kiam ili aŭdos tiujn naivajn kontraŭparolojn, kiujn multaj el niaj samtempuloj faradis kontraŭ la ideo de lingvo internacia entute kaj de lingvo arta speciale. Simile al tio, kiel ni kun rideto de kompato rilatas al tiu el niaj pra-praavoj, kiu antaŭ kelke da miljaroj eble protestis kontraŭ la enkonduko de arta alfabeto, kriante kun la aplombo de instruitulo, sed tute senpruve, ke rimedo por la esprimado de niaj pensoj estas objekto organa, natura, kreita de la historio (skribado per hieroglifaj desegnaĵoj) kaj ne povanta "esti kreita en kabineto", - tiel niaj posteuloj mokados tiujn niajn samtempulojn, kiuj nur pro tiu nenion diranta cirkonstanco, ke la nunaj lingvoj kreiĝis blinde per si mem, aŭtoritate certigas, ke lingvo ne povas esti kreita arte. "Ĝis nun ne estis, sekve ne povas esti!" - "Kiel mi povas kredi", diros en la venonta centjaro ia dekjara lernanto al sia instruanto, "ke ekzistis homoj, kiuj neadis la eblecon de ekzistado de arta lingvo, kiam antaŭ ilia nazo tia lingvo jam *ekzistis*, havis jam riĉan literaturon kaj bonege *plenumadis jam en la praktiko* ĉiujn funkciojn, kiujn oni povas postuli de lingvo internacia, kaj tiuj ĉi sinjoroj, anstataŭ babiladi ĉiam teorian sensencaĵon, bezonis nur malfermi la okulojn kaj *ekrigardi!* Ĉu estas eble, ke homoj maturaĝaj parolus ĉiam frazistan sensencaĵon pri ia diferenco de la voĉaj organoj ĉe la popoloj, kiam ĉiu infano vidis sur ĉiu paŝo membrojn de unu popolo, bonege parolantajn en la lingvo de alia popolo!" Kaj la instruanto respondos: "ĝi estas efektive nekredebla, kaj tamen ĝi tiel estis!"

Cetere en la nuna tempo en la afero de lingvo internacia la rutino kaj spirita inercio komencas iom post iom cedadi al la sana prudento. Jam longe tie aŭ aliloke en diversaj gazetoj kaj revuoj aperas artikoloj plenaj de aprobo por la ideo mem kaj por ĝiaj batalantoj. Sed tiuj ĉi artikoloj estas ankoraŭ senkuraĝaj, kvazaŭ la aŭtoroj timas, ke oni ne elmetu ilin al publika malhonoro. Tiuj ĉi senkuraĝaj voĉoj perdiĝas en la laŭtega ĥoro de la kriistoj kaj mokistoj, tiel ke la grandega plimulto de la publiko, kutiminta iradi nur tien, kie oni krias la plej laŭte, kaj opiniadi ĉiun mokanton saĝulo, ĉiun atakanton bravulo kaj ĉiun atakaton kulpulo, ĉiam ankoraŭ rigardas la ideon de

lingvo internacia kiel sensencan infanan fantazion. Tiun ĉi publikon konvinki ni ne entreprenas, ĉar ĉiuj niaj vortoj pereus vane. Ĝin konvinkos nur la tempo. Morgaŭ ĝi al la pioniroj de la ideo konstruos monumentojn kun tia sama anara sento, kun kiu ĝi hodiaŭ superĵetas ilin per koto. Nia parolo estas difinita nur por tiuj, kiuj provis rilati al nia ideo kun juĝo memstara, sed sub la influo de diversaj aŭditaj opinioj perdis la egalpezon, ne scias, kiel ili devas sin teni, dezirus kredi kaj samtempe turmentiĝas per konstantaj duboj. Por ili ni tie ĉi analizos la demandon, ĉu efektive ni, la amikoj de la ideo de lingvo internacia, laboras por ia utopio, kaj ĉu minacas al ni la danĝero, ke ĉiuj niaj laboroj pereos vane, kiel kredigas niaj kontraŭuloj, aŭ ĉu ni iras al celo klare difinita, senduba kaj nepre atingota.

Ni scias, estimataj aŭskultantoj, ke vi kutimis rilati kun estimo nur al tiaj argumentoj, kiuj estas plenigitaj per multo da citatoj, traplektitaj per multo da laŭtaj aŭtoritataj nomoj kaj brilas per amasego da alteflugaj kvazaŭ-sciencaj frazoj. Ni avertas vin, ke ĉion tion ĉi vi en nia parolo ne trovos. Se vi trovas atentinda nur tion, kio estas ligita kun laŭtaj nomoj, legu ian verkon pri lingvo internacia, kaj vi trovos tie longan serion da gloraj kaj aŭtoritataj scienculoj, kiuj laboris por la ideo de lingvo internacia. Sed ni tie ĉi forlasos ĉian superfluan balaston kaj parolos al vi nur en la nomo de la nuda *logiko*. Ne turnu atenton sur tion, kion diras Petro aŭ Johano, sed pripensu *mem*. Se niaj argumentoj estas ĝustaj, akceptu ilin, - se ili estas malĝustaj, forĵetu ilin, se eĉ miloj da laŭtaj nomoj starus post ili.

Ni analizos sisteme la sekvantajn demandojn: 1) ĉu lingvo internacia estas bezona; 2) ĉu ĝi estas ebla en principo; 3) ĉu ekzistas espero, ke ĝi efektive estos enkondukita praktike; 4) kiam kaj kiamaniere tio ĉi estos farita kaj kia lingvo estos enkondukita; 5) ĉu nia nuna laborado kondukas al ia difinita celo, aŭ ni agas ankoraŭ blinde kaj riskas, ke nia laborado pereos vane, kaj prudentaj homoj devas ankoraŭ sin teni flanke de ni, ĝis "la afero klariĝos".

II

Ĉu lingvo internacia estas bezona? Tiu ĉi demando per sia naiveco elvokos ridon ĉe la estontaj generacioj, tiel same kiel niaj samtempuloj ekridus ekzemple ĉe la demando "ĉu poŝto estas bezona?" La plimulto de la inteligenta mondo jam nun trovos tiun ĉi demandon tute superflua; tamen pro konsekvenco ni metas tiun ĉi demandon dank' al tio, ke ekzistas ankoraŭ multe da homoj, kiuj respondas je tiu ĉi demando per "ne". La sola motivo, kiun kelkaj el tiuj ĉi homoj elmetas, estas sekvanta: "lingvo internacia detruos la lingvojn naciajn kaj la naciojn". Ni konfesas, ke kiom ajn ni rompis al ni la kapon, ni neniel povis kompreni, en kio nome konsistis la malfeliĉo por la homaro, se en unu bela tago montriĝus, ke ne ekzistas jam plu nacioj kaj lingvoj naciaj, sed ekzistas nur unu ĉiuhoma familio kun unu ĉiuhoma lingvo. Sed ni supozu, ke tio ĉi efektive estus io terura, kaj ni rapidos trankviligi tiujn ĉi sinjorojn. Lingvo internacia deziras nur doni al la homoj de *malsamaj* popoloj, kiuj staras unu antaŭ alia kiel mutuloj, la eblon komprenadi

unu alian, sed ĝi neniel intencas enmiksiĝi en la internan vivon de la popoloj. Timi, ke lingvo internacia detruos la lingvojn naciajn, estas tiel same ridinde, kiel ekzemple timi, ke la poŝto, kiu donas al homoj malproksimaj unu de alia la eblon komunikiĝadi, minacas neniigi la buŝajn interparoladojn inter la homoj! "Lingvo internacia" kaj "lingvo tutmonda" estas du tute malsamaj objektoj, kiujn miksi inter si oni neniel devas. Se ni supozus, ke fariĝos iam kunfluiĝo de la homoj en unu ĉiuhoman popolon, en tiu ĉi "malfeliĉo" (kiel nomos ĝin la naciaj ŝovinistoj) estos kulpa ne la lingvo internacia, sed la aliiĝintaj konvinkoj kaj opinioj de la homoj. *Tiam* efektive la lingvo internacia faciligos al la homoj la atingon de tio, kio antaŭe estos principe decidita de ili kiel dezirinda; sed se la celado al kunfluiĝo ne naskiĝos ĉe la homoj *memstare*, la lingvo internacia per si mem certe ne volos *altrudi* al la homoj tian unuiĝon. Lasante tute flanke la demandon pri la dezirindeco aŭ nedezirindeco de nacia ŝovinismo, ni notos nur tion, ke celadon al lingvo internacia ne devas escepti eĉ la plej varmega blinda ŝovinismo; ĉar la rilato inter celado al lingvo internacia kaj inter nacia ŝovinismo estas tia sama, kiel inter nacia patriotismo kaj amo al sia familio: ĉu iu povas diri, ke la pligrandigo de reciprokaj komunikiĝoj kaj interkonsentoj inter homoj de tiu sama lando (celado *patriota*) minacas per io al la amo *familia*? Per si mem la lingvo internacia ne sole ne povas malfortigi la lingvojn naciajn, sed kontraŭe, ĝi sendube devas konduki al ilia granda fortiĝado kaj plena ekflorado: dank' al la neceseco ellernadi diversajn fremdajn lingvojn, oni nun malofte povas renkonti homon, kiu posedas perfekte sian patran lingvon, kaj la lingvoj mem, konstante kunpuŝiĝante unuj kun la aliaj, ĉiam pli kaj pli konfuziĝas, kripliĝas kaj perdas sian naturan riĉecon kaj ĉarmon; sed kiam ĉiu el ni devos ellernadi nur *unu* fremdan lingvon (kaj ankoraŭ tre facilan), ĉiu el ni havos la eblon ellerni sian lingvon fonde, kaj ĉiu lingvo, liberiĝinte de la premado de multaj najbaroj kaj konservinte plene por si sola ĉiujn fortojn de sia popolo, disvolviĝos baldaŭ plej potence kaj brile.

La dua motivo, kiun elmetas la malamikoj de lingvo internacia, estas la timo, ke kiel lingvo internacia estos eble elektita ia el la lingvoj *naciaj* kaj ke tiam la homoj ne *alproksimiĝos* al si reciproke, sed simple ia unu popolo *dispremos* kaj *englutos* ĉiujn aliajn popolojn, dank' al la grandega superforto, kiun ĝi ricevos super ĉiuj aliaj popoloj. Tiu ĉi motivo estas ne tute senfundamenta; sed ĝi povas esti elmetita nur kontraŭ tia aŭ alia nepripensita kaj malĝusta *formo* de lingvo internacia. Tiu ĉi motivo kompreneble perdas ĉian signifon, se ni turnos atenton, ke lingvo internacia povas esti kaj estos nur ia *neŭtrala* lingvo, kiel ni malsupre montros.

Sekve se ni lasos por kelka tempo flanke la demandon pri la ebleco aŭ neebleco de la enkonduko de lingvo internacia (pri tiu ĉi punkto ni parolos malsupre), se ni supozos, ke la enkonduko de tia lingvo dependas nur de nia *deziro*, kaj se ni esceptos ian kriantan erarparŝon en la *elekto* de la lingvo, ĉiu devas konsenti, ke pri *malutilo* de lingvo internacia neniel povas esti eĉ la plej malgranda parolo. Sed la *utilo*, kiun tia lingvo alportus al la mondo, estas tiel grandega kaj videbla por ĉiu, ke pri tio ĉi ni propre ne bezonus paroli. Tamen *kelke* da vortoj ni diros pri tio ĉi, se eĉ simple pro pleneco de nia analizo.

Ĉu vi ekpensis iam pri tio, *kio* propre levis la homaron tiel neatingeble alte super ĉiuj aliaj bestoj, kiuj ja en efektiveco estas konstruitaj laŭ tiu sama tipo, kiel la homo? La tutan nian altan kulturon kaj civilizacion ni dankas nur al unu objekto: al la *posedado de lingvo*, kiu ebligis al ni la

interŝanĝadon de pensoj. Kio estus kun ni, fieraj reĝoj de la mondo, se ni ne povus *lingve komuniĝadi* unuj kun aliaj, se sian tutan scion kaj inteligentecon ĉiu el ni devus de la komenco mem ellaboradi al si mem, anstataŭ faradi uzon - dank' al interŝanĝo de pensoj - de la jam pretaj fruktoj de la sperto kaj diversaj scioj de tutaj miljaroj, de tutaj milionoj kaj miliardoj da aliaj similaj al ni kreitaĵoj? Ni tiam eĉ per unu plej malgranda ŝtupeto ne starus pli alte ol tiuj diversaj bestoj, kiuj nin ĉirkaŭas kaj kiuj estas tiel sensaĝaj kaj senhelpaj! Forprenu de ni la manojn kaj la piedojn kaj kion vi volas, sed lasu al ni nur la povadon interŝanĝadi la pensojn, - kaj ni restos tiuj samaj reĝoj de la naturo kaj ni konstante kaj senfine perfektigados; sed donu al ĉiu el ni eĉ centon da manoj, donu al ni eĉ centon da diversaj ĝis nun ne konataj sentoj kaj povoj, sed forprenu de ni la povon de interŝanĝado de pensoj - kaj ni restos sensaĝaj kaj senhelpaj bestoj. Sed se la tre neplena kaj tre limigita ebleco de interŝanĝo de pensoj havis por la homaro tian grandegan signifon, ekpensu pri tio, kian grandegan kaj kun nenio kompareblan utilon donus al la homaro tiu lingvo, kiu farus la interŝanĝadon de pensoj *plena*, kaj dank' al kiu ne sole A havus la eblon kompreniĝadi kun B, C kun D, E kun F, sed *ĉiu* el ili povus kompreniĝadi kun *ĉiu* el la aliaj ! Tuta cento da plej grandaj elpensoj ne faros en la vivo de la homaro tian grandan kaj bonfaran revolucion, kian faros la enkonduko de lingvo internacia! Ni prenu kelkajn malgrandajn ekzemplojn. Ni penas tradukadi la verkojn de ĉiu nacio en la lingvojn de ĉiuj aliaj nacioj; sed tio ĉi englutus ja neproduktive grandegan multon da laboroj kaj mono kaj tamen malgraŭ ĉio ni povas traduki nur la plej sensignifan parton de la homa literaturo, kaj la grandega plimulto de la homa literaturo kun riĉaj provizoj da diversaj pensoj por ĉiu el ni restas neakirebla. Sed kiam ekzistus lingvo internacia, tiam ĉio, kio aperas en la regiono de la homa penso, estus tradukata nur en tiun ĉi *unu* neŭtralan lingvon kaj multaj verkoj estus skribataj rekte en tiu ĉi lingvo, kaj ĉiuj produktoj de la homa spirito fariĝus akireblaj por ĉiu el ni. Por la perfektigado de tiu aŭ alia branĉo de la homaj scioj ni aranĝas sur ĉiu paŝo internaciajn kongresojn, - sed kian mizeran rolon ili ludas, kiam partopreni en ili povas ne tiu, kiu efektive kun utilo dezirus ion aŭdi, ne tiu, kiu efektive ion gravan volus komuniki, sed nur tiu, kiu scias babiladi en kelkaj lingvoj. Nia vivo estas mallonga kaj la scienco estas vasta; ni devas lerni, lerni, lerni! Al la lernado ni povas dediĉi nur parton de nia mallonga vivo, nome niajn infanajn kaj junulajn jarojn; sed ho ve! granda parto de tiu ĉi kara tempo foriras tute neproduktive por la ellernado de lingvoj ! Kiom multe ni gajnus, se, dank' al ekzistado de lingvo internacia, ni povus la tutan tempon, dediĉatan nun al la neproduktiva lernado de lingvoj, dediĉi al la lernado de efektivaj kaj pozitivaj *sciencoj*! Kiel alte tiam leviĝus la homaro!...

Sed ni ne parolos plu pri tiu ĉi punkto, ĉar kiel ajn ĉiu el niaj aŭskultantoj rilatus al tiu aŭ alia *formo* de lingvo internacia, ni dubas, ĉu troviĝos inter ili eĉ unu, kiu dubus la *utilecon mem* de tia lingvo. Sed ĉar al multaj homoj, kiuj ne kutimis donadi al si precizan kalkulon pri siaj simpatioj kaj antipatioj, ordinare ŝajnas, ke se ili ne aprobas tiun aŭ alian formon de ia ideo, ili nepre devas ataki la ideon mem entute, - tial ni, pro sistemeco de nia analizo, petas ĉiun el la estimataj aŭskultantoj antaŭ ĉio noti al si bone en la memoro, ke pri la utileco de lingvo internacia *entute* - se tia estus enkondukita - li ne dubas. Ekmemoru do, sinjoroj, bone la unuan konkludon, al kiu ni venis, notu al vi kaj ekmemoru, ke kun tiu ĉi konkludo vi konsentas, nome:

La ekzistado de lingvo internacia, per kiu povus kompreniĝadi inter si la homoj de ĉiuj landoj kaj popoloj, alportus al la homaro grandegan utilon.

III

Nun ni transiros al la dua demando: "ĉu lingvo internacia estas ebla?" Ankaŭ pri tio ĉi nenia senantaŭjuĝa homo eĉ unu minuton povas dubi, ĉar ne sole ne ekzistas eĉ la plej malgrandaj faktoj, kiuj parolus *kontraŭ* tia ebleco, sed ne ekzistas eĉ la plej malgrandaj kaŭzoj, kiuj devigus eĉ unu minuton *dubi* pri tia ebleco. Ekzistas en efektiveco homoj, kiuj kun scienca aplombo kredigas, kvazaŭ lingvo estas objekto natura, organa, kiu dependas de apartaj fiziologiaj ecoj de la organoj de parolo de ĉiu popolo, de la klimato, heredeco, kruciĝado de rasoj, historiaj kondiĉoj k. t. p. Kaj al la amaso tiaj instruitaj paroloj tre imponas, precipe se ili en sufiĉa mezuro estas traplektitaj per diversaj citatoj kaj per misteraj por la amaso terminoj teĥnikaj. Sed homo klera, kiu kuraĝas havi propran juĝon, scias ja tre bone, ke ĉio tio ĉi estas nur senenhava pseŭdo-sciencia babilado, kiu havas nenan sencon kaj kiun rebati povus tre facile la unua renkontita infano. El la ĉiutaga sperto ni ĉiuj ja scias tre bone, ke se ni prenos infanon el kiu ajn lando aŭ nacio kaj de la tago de ĝia naskiĝo edukados ĝin inter personoj de nacio tute fremda kaj eĉ antipoda por ĝi, ĝi parolados en la lingvo de tiu ĉi nacio tiel same bonege kaj pure, kiel ĉiu natura filo de tiu ĉi nacio. Se por homo *maturaĝa* estas ordinare malfacile ellerni fremdan lingvon, tio ĉi ja tute ne venas de la konstruo de liaj organoj de parolo, sed simple de tio, ke li ne havas paciencon, ne havas tempon, ne havas instruantojn, ne havas rimedojn k. t. p. Tiu ĉi sama maturaĝulo renkontus ja tiujn ĉi samajn malfacilaĵojn ĉe la ellernado de sia *hejma* lingvo, se li en la infaneco ne estus edukita en tiu ĉi lingvo, sed devus ellernadi ĝin per helpo de lecionoj. Fine ĉiu klera homo ja ankaŭ nun *devas* ellernadi kelkajn fremdajn lingvojn, kaj li certe ne elektas tiujn lingvojn, kiuj kvazaŭ estas konformaj al liaj organoj de parolado, sed nur tiujn, kiujn li *bezonas*; estas sekve nenio neebla en tio, ke anstataŭ ke ĉiu lernas *diversajn* lingvojn, ĉiuj ellernadu *unu saman* lingvon kaj sekve povu komprenadi unu alian. Se eĉ ĉiu posedus la komuneakceptitan lingvon ne en plena perfekteco, eĉ tiam la demando de lingvo internacia estus jam decidita kaj la homoj ĉesus staradi unu antaŭ alia kiel surda-mutaj. Kaj oni devas ja memori, ke se ĉie estus sciata, ke por komuniĝoj kun la tuta mondo oni devas ellerni nur *unu* lingvon - ĉie ekzistus multego da bonaj instruistoj de tiu ĉi lingvo, da specialaj lernejoj, ĉiu ellernadus tiun ĉi lingvon kun la plej granda volonteco kaj fervoreco, kaj fine ĉiuj gepatroj alkitimigadus siajn infanojn al tiu ĉi lingvo en *la infaneco*, paralele kun la patra lingvo. Sekve, lasante dume flanke la demandon pri tio, ĉu la homoj *volos* elekti ian unu lingvon por la rolo de internacia kaj ĉu prosperos al ili veni al interkonsento pri tiu ĉi elekto, ni dume konstatas tiun fakton, kiu kun plena sendubeco sekvas el ĉio, kion ni diris supre, nome, ke la *ekzistado mem* de lingvo internacia estas tute ebla. Notu do al vi bone en la memoro tiujn du sendubajn konkludojn, al kiuj ni venis ĝis nun, nome:

1. *Lingvo internacia alportus al la homaro grandegan utilon;*

IV

Ĉu lingvo internacia *estos* iam enkondukita? Se ni venis al la konkludo, ke lingvo internacia alportus al la homaro grandegan utilon kaj ke ĝia ekzistado estas ebla, el tiuj ĉi du konkludoj jam per si mem elfluas la konkludo, ke tia lingvo pli aŭ malpli frue nepre estos enkondukita, ĉar alie ni devus nei ĉe la homaro la ekzistadon de ĉia eĉ plej elementa inteligenteco. Se lingvo, povanta plenumadi la rolon de internacia, ĝis nun ankoraŭ ne ekzistus, sed devus ankoraŭ esti kreita, tiam respondo je la demando metita en la komenco de tiu ĉi ĉapitro estus duba, ĉar estus nesciate ankoraŭ, ĉu oni povos krei tian lingvon. Sed ni ja scias, ke da lingvoj ekzistas tre multe kaj ke *ĉiu* el ili en okazo de bezono povus esti difinita kiel internacia, nur kun tia diferenco, ke unu el ili *pli* taŭgus por tiu ĉi celo kaj alia *malpli*. Ni havas sekve ĉion pretan kaj ni bezonas nur *ekdeziri* kaj *elekti*, - kaj en tia okazo la respondo je la supre metita demando jam ne povas esti duba. La homoj vivas per vivo konscia kaj senĉese celadas al sia bono; tial se ni scias, ke tiu aŭ alia afero promesas al la homoj grandegan kaj senduban utilon kaj ke ĝi estas por ili atingebla, ni ĉiam kun plena certeco povas antaŭdiri, ke de tiu momento, kiam la homoj nur ekturis sian atenton al tiu ĉi afero, ili jam obstine celados al ĝi ĉiam pli kaj pli kaj ne ĉesos en sia celado tiel longe, ĝis ili la aferon atingos. Se du homaj grupoj estas disigitaj unu de alia per rivereto, sed scias, ke por ili estus tre utile komuniĝadi inter si, kaj ili vidas, ke tabuloj por la kunigo de ambaŭ bordoj kuŝas tute pretaj apud iliaj manoj, tiam oni ne bezonas esti profeto, por antaŭvidi kun plena certeco, ke pli aŭ malpli frue tabulo estos transĵetita trans la rivereto kaj komuniĝado estos aranĝita. Estas vero, ke pasas ordinare kelka tempo en ŝanceliĝado, kaj tiu ĉi ŝanceliĝado estas ordinare kaŭzata de la plej sencencaj pretekstoj: saĝaj homoj diras, ke celado al aranĝo de komuniĝo estas infanaĵo, ĉar neniu el ili okupas sin je metado de tabuloj trans rivereto kaj tiu ĉi afero estas tute ne en modo; spertaj homoj diras, ke la antaŭuloj ne metadis tabulojn trans rivereto, sekve ĝi estas utopio; instruitaj homoj pravas, ke komuniĝado povas esti nur afero natura kaj ke la homa organismo ne povas sin movadi sur tabuloj, k. t. p. Tamen pli aŭ malpli frue tabulo estas transmetata kaj la komuniĝado estas aranĝata. Tiel estis kun ĉiu utila ideo, tiel estis kun ĉiu utila elpenso; apenaŭ la senantaŭjuĝaj homoj venadis al senduba konkludo, ke la donita afero estas tre utila kaj samtempe efektivegebla, ili povis ĉiam scii antaŭe kun plena certeco, ke pli aŭ malpli frue la afero *nepre* estos akceptita, malgraŭ ĉia batalado de la flanko de la rutinuloj; ĉar tion ĉi garantias ne sole la natura inteligenteco de la homaro, sed ankaŭ ĝia celado al sia praktika bono kaj profito. Tiel estos ankaŭ kun la lingvo internacia. En la daŭro de multaj centjaroj la homoj, ankoraŭ ne tre bezonante lingvon internacian, ne enpeniĝadis pri tiu ĉi demando; sed nun, kiam la fortiĝintaj komuniĝoj inter la homoj turnis ilian atenton

al tiu ĉi demando, nun, kiam la homoj komencis konvinkiĝadi, ke lingvo internacia alportos al ili grandegan utilon kaj ke ĝi estas atingebla, ili sen ia dubo jam celados al ĝi ĉiam pli kaj pli, ĝia neceseco fariĝados por ili kun ĉiu tago ĉiam pli sentebla, kaj ili jam ne trankviliĝos tiel longe, ĝis la demando estos solvita. Ĉu vi povas tion ĉi dubi? Certe ne! *Kiam* tio ĉi venos - ni ne intencas nun antaŭdiri: povas esti, ke ĝi venos post unu jaro, post dek jaroj, post cent jaroj aŭ eĉ post kelkaj centoj da jaroj, - sed unu afero estas jam senduba, ke kiom ajn devos suferi la unuaj pioniroj de tiu ĉi ideo, kaj se eĉ tiu ĉi ideo multajn fojojn endormiĝadus je tutaj dekjaroj, ĝi jam neniam mortos: ĉiam pli ofte kaj pli obstine eksonados voĉoj, postulantaj enkondukon de lingvo internacia, kaj fine, pli aŭ malpli frue - se la demando ne estos solvita de la societo mem - la registaroj de ĉiuj landoj *devos* cedi, aranĝi internacian kongreson kaj elekti ian unu lingvon kiel internacian. Tie ĉi povas esti nur demando pri la *tempo*: unuj el vi diros, ke tio ĉi venos tre baldaŭ, aliaj diros, ke ĝi venos nur en plej malproksima estonteco; sed ke tiu ĉi fakto entute iam *venos* kaj ke la homaro, vidante la grandegan utilecon kaj samtempe la atingeblecon de lingvo internacia, ne restos eterne indiferenta por tiu ĉi afero kaj senhelpa anaro da ekzistaĵoj, ne komprenantaj unu alian - pri tio ĉi certe neniu el vi dubas eĉ minuton. Ni petas vin tial noti al vi en la memoro la trian konkludon, al kiu ni venis, nome:

"Pli aŭ malpli frue lingvo internacia nepre estos enkondukita."

Tie ĉi ni faros malgrandan paŭzon kaj diros kelke da vortoj pri ni, batalantoj pro la ideo de lingvo internacia. El ĉio pruvita de ni vi vidas, ke ni tute ne estas tiaj fantaziistoj kaj utopiistoj, kiajn multaj el vi eble vidis en ni kaj kiajn nin pentras multaj gazetoj, ne dezirantaj eniĝadi en la esencon de tio, pro kio ni batalas. Vi vidas, ke ni batalas pro afero, kiu alportos al la homaro grandegan utilon kaj kiu pli aŭ malpli frue *nepre* estos atingita. Ĉiu prudenta homo povas sekve kuraĝe aliĝi al ni, ne timante la mokojn de la malsaĝa kaj nepensanta amaso. Ni batalas pro afero tute pripensita kaj certa, kaj tial neniam moko nek atakoj nin debatos de la vojo. La estonteco apartenas al *ni*. Ni supozu eĉ, ke tiu *formo* de lingvo internacia, pro kiu ni batalas, montriĝos en la estonteco kiel erara kaj ke venonta lingvo internacia estos ne tiu, kiun ni elektis, - sed tio ĉi ja tute nin ne devas konfuzi, ĉar ni batalas ne pro la *formo*, sed pro la *ideo*, kaj formon konkretan al nia batalado ni donis nur tial, ke ĉia batalado abstrakta kaj teoria ordinare al nenio kondukas. Malsupre ni pruvos, ke eĉ ankaŭ tiu konkreta *formo* de la lingvo estas tute pripensita kaj havas senduban estontecon; sed se vi eĉ tion ĉi dubus, la *formo* ja neniom nin ligas: se tiu ĉi *formo* montriĝos erara, ni morgaŭ ĝin ŝanĝos, kaj en okazo de bezono ni ĝin post-morgaŭ ankoraŭ unu fojon ŝanĝos, sed ni batalados pro nia ideo tiel longe, ĝis ĝi pli aŭ malpli frue estos plene efektivigita. Se ni, obeante la voĉon de la indiferenta egoismo, detenadus nin de nia laborado nur tial, ke kun la tempo la *formo* de la lingvo internacia eble estos alia, ol tiu, pro kiu ni nun laboras, tio ĉi signifus tion saman, kiel ekzemple rifuzi la uzadon de vaporo tial, ke poste eble estos trovita pli bona rimedo de komuniĝado, aŭ rifuzi regnajn plibonigojn tial, ke poste iam eble estos trovitaj pli bonaj formoj por la regna konstruo. Nun ni estas ankoraŭ malfortaj kaj ĉia bubo povas ankoraŭ mokadi nin kaj montradi nin per la fingroj; sed plej bone ridas tiu, kiu

ridas la lasta. Nia afero iras malrapide kaj malfacile; tre povas esti, ke la plimulto de ni ne ĝisvivos tiun momenton, kiam montriĝos la fruktoj de nia agado kaj ĝis la morto mem ni estos objekto de mokoj; sed ni iros en la tombon kun la konscio, ke nia afero ne mortos, ke ĝi morti *neniam povas*, ke pli aŭ malpli frue ĝi *devas* atingi la celon. Kaj se eĉ, lacaj de la sendanka laborado, ni kun malespero kaj apatio lasus fali la manojn, - tute egale, la afero ne mortos: anstataŭ la lacigitaj batalantoj aperos batalantoj novaj; ĉar ni denove ripetos, ke se estas ekster dubo, ke lingvo internacia alportus al la homaro grandegan utilon kaj ke ĝi estas atingebla, en tia okazo por nenia homo ne blindigita de rutino povas esti ia dubo, ke ĝi pli aŭ malpli frue nepre *estos* atingita, kaj nia konstanta laborado estos por la homaro eterna memorigado tiel longe, ĝis la ideo de lingvo internacia estos efektivigita. La posteuloj benos nian memoron, kaj al tiuj saĝaj homoj, kiuj nun nomas nin fantaziistoj, ili rilatos tiel, kiel ni nun rilatas al la saĝaj samtempuloj de la eltrovo de Ameriko, de la elpenso de vaporveturiloj k. t. p.

V

Sed ni revenu al nia interrompita analizado. Ni pruvis, ke lingvo internacia pli aŭ malpli frue nepre estos enkondukita; sed restas la demando: *kiam kaj kiamaniere* ĝi venos? Povas esti, ke tio ĉi venos nur post centoj aŭ eble eĉ post miloj da jaroj? Ĉu por tio ĉi estas bezona nepre reciproka interkonsento de la registaroj de ĉiuj landoj? Por doni pli-malpli kontentigajn respondojn je tiuj ĉi demandoj, ni devas antaŭe analizi alian demandon, nome: "ĉu oni povas antaŭvidi, *kia* lingvo estos internacia?" Inter la unuaj demandoj kaj la lasta ekzistas la sekvanta malvasta ligiteco: se oni ne povas antaŭvidi, *kia* lingvo estos farita internacia, kaj se diversaj lingvoj havas por tio ĉi pli-malpli egalajn ŝancojn, tiam oni devas atendi ĝis la registaroj de ĉiuj (almenaŭ la plej gravaj) regnoj decidis aranĝi por tiu ĉi celo kongreson kaj decidi la demandon pri lingvo internacia. Kiu scias, kun kia granda malfacileco la registaroj decidiĝas por ĉia nova afero, tiu komprenos, ke pasos ankoraŭ tre kaj tre multe da jaroj, antaŭ ol la registaroj trovos la demandon de lingvo internacia sufiĉe maturiĝinta kaj inda je ilia enmiksiĝo, kaj poste pasos kredeble ankoraŭ vico da jaroj por la laborado de diversaj komitatoj kaj diplomatiistoj, antaŭ ol la afero estos decidita. Apartaj personoj kaj societoj tie ĉi nenion povus fari; ili povus nur konstante instigadi la registarojn, sed mem solvi la demandon sen la enmiksiĝo de la registaroj ili ne povus. Ĝis la solvo de la demando en tia okazo estus sekve ankoraŭ tre kaj tre malproksime. Sed tute alia afero estus, se montriĝus, ke oni povas antaŭe *antaŭvidi* kun plena precizeco kaj plena certeco, kia nome lingvo estos iam internacia: tiam oni jam ne bezonus atendi eble senfinan multon da jaroj, tiam ĉia societo, ĉia aparta persono povus laŭ sia propra gvido labori por la disvastigo de tiu ĉi lingvo; la nombro da adeptoj de tiu ĉi lingvo kreskadus kun ĉiu horo, ĝia literaturo rapide riĉiĝadus, kongresoj internaciaj tuj povus komenci uzadi ĝin por la reciproka kompreniĝado de siaj membroj, kaj en la plej mallonga tempo tiu ĉi lingvo tiom fortikiĝus en la tuta mondo, ke al la registaroj restus nur doni sian sankcion al fakto jam plenumiĝinta. Ĉu ni povas antaŭvidi, kia lingvo estos internacia? Feliĉe ni povas respondi tiun ĉi demandon tute pozitive: "*jes, ni povas*

antaŭvidi, kia lingvo estos internacia, ni povas tion ĉi antaŭvidi kun plena precizeco kaj certeco, sen ia ombro da dubo".

Por konvinki pri tio ĉi niajn aŭskultantojn, ni petas ilin prezenti al si, ke kongreso da reprezentantoj de diversaj regnoj jam efektiviĝis, kaj ni trarigardos, kian lingvon ili povus elekti. Ne malfacile estos por ni pruvi, ke ekzistas nur *unu sola* lingvo, kiun ili povus elekti, kaj ke ĉia elekto de ia alia lingvo estus por ili rekte *ne ebla*, se ili eĉ *volus* ĝin elekti, kaj ke se ili kontraŭ ĉiu atendo kaj spite ĉiuj argumentoj de la sana prudento tamen elektus ian alian lingvon, tiam kontraŭ tio ĉi protestus la vivo mem kaj ilia elekto restus nur malviva litero.

Tiel ni prezentu al ni, ke la reprezentantoj de diversaj regnoj kunveturiĝis kaj ke ili alpaŝas al la elekto de lingvo internacia. Al ili antaŭstarus la sekvanta: 1) aŭ elekti ian el la ekzistantaj lingvoj *vivantaj*, 2) aŭ elekti ian el la lingvoj *mortintaj* (ekzemple latinan, grekan, hebrean), 3) aŭ elekti ian el la ekzistantaj lingvoj *artaj*, 4) aŭ difini komitaton, kiu okupus sin je la kreado de lingvo tute *nova*, ankoraŭ ne ekzistanta. Por ke niaj aŭskultantoj povu pense partopreni en la laboroj kaj konsideroj de la elektantoj, ni devas antaŭe konatigi ilin iom kun la karaktero de la nomitaj lingvaj kategorioj. La karaktero de la lingvoj vivantaj kaj mortintaj estas al la aŭskultantoj pli aŭ malpli konata, ni diros tial kelke da vortoj nur pri la lingvoj *artaj*, kiuj por la plimulto de niaj aŭskultantoj prezentas kredeble absolutan "terra incognita."

Kiamaniere ĉe la homoj naskiĝis la ideo de lingvo arta, kiel tiu ĉi ideo disvolviĝadis, trairedis diversajn stadiojn, komencante de la plej malperfektaj pazigrafioj ĝis la plej perfekta tipo de plena kaj riĉa lingvo, kia grandega multo da provoj estis farita en tiu ĉi direkto, kia grandega multo da laboroj iris ofere por tiu ĉi ideo en la daŭro de la lastaj du centjaroj, - pri ĉio tio ĉi ni ne parolos, ĉar por elaŭskulti ĉion tion ĉi vi ne havus sufiĉe da tempo nek pacienco. Ni diros nur ion pri la specialaj *ecoj* de la artaj lingvoj, ĉe kio ni kompreneble havos antaŭ la okuloj ne la diversajn malprosperajn provojn antaŭajn, kiuj la plimulton da analizataj de ni ecoj ne posedas, sed la plej perfektan formon de lingvo internacia, ekzistantan en la nuna tempo.

Krom plena neŭtraleco en rilato nacia, arta lingvo distingiĝas per la sekvantaj ecoj:

1) Ĝi estas mireginde kaj nekredeble *facila por ellernado*: sen trograndigo oni povas diri, ke ĝi estas almenaŭ *kvindek* fojojn pli facila, ol ĉia lingvo natura. Kiu ne konatiĝis kun lingvo arta, ne povas eĉ kredi, ĝis kia grado atingas ĝia facileco. La granda verkisto kaj filozofo Leono Tolstoj, kiun certe neniu en la tuta mondo kuraĝos suspekti en tio, ke li volas fari reklamon al la lingvo internacia, diris pri la lingvo Esperanto jenon: "La facileco de ĝia ellernado estas tia, ke, ricevinte Esperantan gramatikon, vortaron kaj artikolojn skribitajn en tiu ĉi lingvo, mi post ne pli ol du horoj da sinokupado havis la eblon se ne skribi, tamen libere legi en tiu ĉi lingvo. En ĉia okazo, la oferoj, kiujn alportos ĉiu homo de nia Eŭropa mondo, dediĉinte kelkan tempon al la ellernado de tiu ĉi lingvo, estas tiel *sensignifaj*, kaj la sekvoj, kiuj povas veni, se ĉiuj, almenaŭ la Eŭropanoj kaj

Amerikanoj, aligos al si tiun ĉi lingvon, estas tiel grandegaj, ke oni ne povas ne fari tiun ĉi provon". Komprenu, sinjoroj, kion tio ĉi signifas: "*post ne pli ol du horoj da sinokupado*"! Kaj en tiu ĉi sama maniero esprimis sin pri la lingvo Esperanto ĉiuj tiuj senantaŭjuĝaj kaj honestaj homoj, kiuj, anstataŭ filozofadi pri ĝi blinde, prenis sur sin la malgrandan laboron efektive konatiĝi kun ĝi. Estas vero, ke homoj instruitaj povas ellerni Esperanton pli rapide, ol homoj neinstruitaj, sed ankaŭ la lastaj ellernas ĝin treege kaj mireginde facile, ĉar por la ellernado de la lingvo Esperanto de la lernanto estas postulataj neniam antaŭaj scioj. Inter la esperantistoj vi trovos multe da homoj tiom neinstruitaj, ke ili ĝis nun en sia *propra, patra* lingvo skribas treege malbone kaj plene da eraroj, kaj tamen en la lingvo Esperanto ili skribas tute senerare, - kaj ili ellernis tiun ĉi lingvon en la daŭro de iaj kelke da semajnoj, dum la ellernado de ia lingvo natura ĉe tiuj samaj personoj devus okupi almenaŭ 4 aŭ 5 jarojn.

Kiam en la jaro 1895 Odeson venis svedaj studentoj, kiuj sciis sole svede kaj Esperante, unu ĵurnalisto, kiu deziris interparoli kun ili, matene la unuan fojon en sia vivo prenis en la manojn lernolibron Esperantan kaj vespere en tiu sama tago li povis jam sufiĉe bone paroli kun la svedoj.

De kie venas tia nekredbla facileco de lingvo internacia? Ĉiu lingvo natura konstruiĝis *blinde*, per la vojo de amasiĝado de la plej diversaj kaj pure okazaj cirkonstancoj; tie agadis nenia logiko, nenia difinita plano, sed simple nur la uzo: tian vorton estas *akceptite* uzi tiel, kaj tial ni devas ĝin uzi tiel, - tian vorton estas *akceptite* uzi alie, kaj tial ni devas ĝin uzi alie. Jam antaŭe tial oni povas diri, ke sistemo da sonoj por la esprimado de pensoj, kiun kreos homa *intelligenteco* konscie kaj laŭ severe difinitaj kaj logikaj leĝoj, devos esti multe, tre multe da fojoj pli facila, ol tia sistemo da sonoj, kiu konstruiĝis okaze kaj senkonscie. Ni ne havas la eblon analizi tie ĉi la tutan tiun iron de la pensoj, je kiu gvidadis sin la aŭtoroj de artaj lingvoj, nek montri detale ĉiujn tiujn grandegajn faciligojn, kiujn arta lingvo posedas en komparo kun la naturaj, ĉar tio ĉi postulus tutan vastan traktaton, - ni prenos tial nur simple kelkajn *ekzemplojn*. Tiel ekzemple preskaŭ en ĉiuj lingvoj ĉiu substantivo ial apartenas al tia aŭ alia *sekso*, ekzemple en la lingvo germana "kapo" havas viran sekson, en la lingvo franca virinan kaj en la lingvo latina neŭtralan; ĉu ekzistas en tio ĉi ia eĉ plej malgranda senco aŭ celo? Kaj tamen kian grandegan malfacilecon prezentas por la lernanto la memorado de la sekso de ĉiu substantivo! Kiom multe la lernanto devas ekzerciĝadi, ekzerciĝadi kaj denove ekzerciĝadi, antaŭ ol li venos al tiu perfekteco, ke li jam plu ne konfuziĝados kaj ne diros ekzemple "le fin" anstataŭ "la fin" aŭ "das Strick" anstataŭ "der Strick"! En lingvo arta tiu ĉi sekso de la substantivoj estas *tute elfetita*, ĉar montriĝis, ke ĝi ne havas en la lingvo eĉ la plej malgrandan celon. Jen vi havas sekve jam unu ekzemplon de tio, kiel per la plej bagatela rimedo estas atingita plej grandega faciligo de la lingvo. En la lingvoj naturaj ekzistas la plej komplikitaj kaj konfuzitaj deklinacioj kaj konjugacioj kun grandega multo da diversaj formoj ne sole por ĉiuj deklinacioj kaj konjugacioj, sed en ĉiu el ili ankoraŭ tuta serio da formoj; ekzemple en la konjugacioj vi havas ne sole por ĉiu tempo kaj modo tutajn seriojn da formoj, sed en ĉiu el tiuj ĉi tempoj kaj modoj ankoraŭ apartajn formojn por ĉiu persono kaj nombro. Oni ricevas vicon da grandegaj gramatikaj tabeloj, kiujn oni devas ellerni kaj konservadi en la memoro; sed tio ĉi estas ankoraŭ nur komenco: al tio ĉi aliĝas multego da deklinacioj kaj konjugacioj *neregulaj*, ĉiu kun aparta serio da formoj, kaj ĉion tion ĉi oni devas ne sole ellerni kaj konservadi en la memoro, sed konstante memori, kia vorto ŝanĝiĝas laŭ la regulaj deklinacioj aŭ konjugacioj kaj kia laŭ la malregulaj kaj laŭ kia nome de tiuj ĉi regulaj aŭ malregulaj tabeloj la donita vorto

ŝanĝiĝas. La ekposedo de ĉio tio ĉi postulas inferan paciencon, multegon da tempo kaj konstantan senĉesan ekzerciĝadon. Dume lingvo arta anstataŭ tiu ĉi tuta ĥaoso, kiu postulas tutajn jarojn da pacienca laborado, donas al vi sole nur 6 vortetojn "i, as, is, os, us, u", kiujn vi povas perfekte ekposedi en la daŭro de kelke da minutoj kaj kiujn vi jam neniam forgesos kaj neniam konfuzos. Vi kun mirego demandas: "Kiel tio ĉi estas ebla?" Jen, tre simple: Esperanto diras al vi, ke deklinacioj *tute* estas bezonaj *neniaj*, ĉar ili plene anstataŭiĝas per la prepozicioj, kiujn ni ja sen tio uzas, kaj en la konjugacioj ne sole sufiĉas *unu* tabelo por *ĉiuj* verboj, sed eĉ por tiu ĉi tabelo *tute* sufiĉas, se ĝi enhavas en si (krom participoj, prezentantaj apartan formon) sole nur 6 finiĝojn, nome: por la tempoj estanta, estinta kaj estonta kaj por la modoj sendifina, kondiĉa kaj ordona. Vi certe en la unua minuto ekpensos, ke dank' al tiu ĉi malgrandega tabelo da konjugacioj la lingvo perdas sian flekseblecon? Tute neniel: konatiĝu kun la lingvo arta, kaj vi ekvidos, ke ĝia konjugacio esprimas ĉiujn nuancojn de la penso senkompare pli bone kaj pli precize, ol la plej komplikitaj kaj konfuzitaj tabeloj de la lingvoj naturaj, ĉar la arta lingvo forĵetis ne tion, kion la lingvo bezonas, sed nur tion, kio prezentas en ĝi absolute superfluan kaj *tute* al nenio servantan balaston. Efektive, por kio ni bezonas apartan serion da finiĝoj por ĉiu persono kaj nombro, kaj al tio ĉi en ĉiu tempo kaj en ĉiu modo apartan *novan* serion da tiuj ĉi finiĝoj, se ĉiuj tiuj ĉi finiĝoj estas ja *tute* superfluj, ĉar la pronomo, kiu staras antaŭ la verbo, jam *tute* sufiĉe montras ĝian personon kaj nombron?

La ortografio en la plimulto da lingvoj (kaj al tio ĉi la plej multe ĝuste en tiuj lingvoj, kiuj la plej multe havas da ŝancoj por esti elektitaj kiel internaciaj) prezentas veran krucon por la lernanto: en unu vorto la donita litero estas elparolata, en alia ĝi ne estas elparolata aŭ estas elparolata alie, en unu vorto la donita sono estas skribata tiel, en alia vorto alie... Tutajn jarojn devas uzi franco aŭ anglo por tio, ke li ekpovu regule skribi en sia patra lingvo! Radikale ŝanĝi tiun ĉi ortografion estas absolute ne eble, ĉar tiam grandega multo da vortoj, kiuj diferencas unu de alia aŭ neniel, aŭ nur per ia apenaŭ rimarkebla nuanco en la elparolado, fariĝus en la skribado *tute* nediferencigeblaj unu de alia. La lingvo arta donis al ĉiu sia litero klaran, severe difinitan kaj ĉiam egalan elparoladon, kaj dank' al tio en la lingvo arta la demando de ortografio *tute* ne ekzistas, kaj jam post kvarono da horo da sinokupado je la arta lingvo (t. e. simple post la konatiĝo kun ĝia plej simpla alfabeto) ĉiu skribos en ĝi diktaton *tute* senerare, dum en lingvo natura li atingos tion ĉi nur post tutaj jaroj da malfacila kaj enua laborado.

Jam el tiuj kelkaj ekzemploj, kiujn ni donis, vi povas ricevi ideon pri tio, kian grandegan faciligon donas al la lingvo la enmiksiĝo de konscia arto. Ni povus citi kompreneble ankoraŭ multe da aliaj ekzemploj, ĉar sur ĉiu paŝo ni renkontas en la lingvoj naturaj grandegajn malfacilaĵojn kaj konfuziĵojn, kiuj en lingvo arta estas aŭ *tute* elĵetitaj kiel superflua balasto, aŭ alkondukitaj al ia unu aŭ du mallongaj vortetoj aŭ reguloj, sen ia eĉ plej malgranda difekto por la fleksebleco, riĉeco kaj precizeco de la lingvo. Tamen ni ne parolos pli pri tio ĉi, sed ni diros sole tion, ke *la tuta gramatiko de la lingvo Esperanto konsistas tute nur el 16 mallongaj reguletoj, kiujn ĉiu povas bonege ellerni en la daŭro de duonhoro!* Post unu sola duonhoro da laborado super Esperanto la lernanto en tia grado ekposedas la tutan gramatikon kaj tutan konstruon de la lingvo, ke al li restas jam nur la simpla kaj facila akirado de provizo da vortoj! Por kompreni kaj taksu la tutan gravecon de tio ĉi, imagu al vi, ke vi entreprenis la ellernadon de ia lingvo natura kaj ke post kelke da jaroj da pacienca laborado vi fine venis al tio, ke vi ekposedis la konstruon de la lingvo en perfekteco kaj ke vi estas certaj, ke vi jam plu neniam povas fari en tiu ĉi lingvo ian gramatikan

aŭ ortografian eraron kaj ke vi nun jam nur bezonas simple lernadi kiom eble pli da *vortoj*, - vi ja tiam sentus vin feliĉa kaj dirus, ke la plej malfacilan kaj plej enuan parton de la laboro vi jam pasis... Ĉu ne vere? En la lingvo Esperanto vi atingas tion ĉi *jam post duonhoro da laborado!*

Sekve se Esperanto havus eĉ *nur* tiun econ, pri kiu ni supre parolis, t. e. grandegan facilecon kaj regulecon de la gramatiko kaj ortografio, ni jam devus diri pri ĝi, ke ĝi estas multajn, multajn fojojn pli facila, ol ĉiu lingvo natura. Sed per tio ĉi ne finiĝas ankoraŭ la facileco de la lingvo Esperanto. Kiam vi venis al tio, ke al vi restas jam nur simpla ellernado de *vortoj*, vi eĉ tie ĉi renkontos ankoraŭ grandegajn faciligojn. Tiel ekzemple jam la reguleco mem de la lingvo donas al vi grandegan ekonomion en la nombro de la vortoj, kiujn vi bezonos lerni; ĉar sciante de la vorto la formon substantivan, vi jam antaŭe, kaj sen ia lernado, scias ankaŭ ĝian adjektivon kaj ĝian adverbon kaj ĝian verbon k. t. p., dum en ĉiu lingvo natura tre multaj esprimoj havas por ĉiu parto de parolo apartan vorton (ekzemple: *parler, oral, verbalement*). Havante plenan kaj ne limigitan rajton kunigi ĉian vorton kun ĉia prepozicio kaj kun ĉia alia vorto, vi estas liberigitaj de la lernado de multego da vortoj, kiuj en la lingvoj naturaj havas por si apartajn radikojn nur tial, ke tia aŭ alia kunigo de vortoj estas ial ne permesita. Sed krom tiuj ĉi *naturaj* vortfaraj oportunaĵoj, kiujn la lingvo Esperanto havas, vi trovos en ĝi ankoraŭ apartajn, tiel diri *artajn* rimedojn, kiuj enkondukas grandegan ekonomion ĉe la lernado de la vortoj. Tiaj ekzemple estas ĝiaj sufiksoj kaj prefiksoj, el kiuj ni citos nur kelkajn pro ekzemplo: la prefikso "mal" donas al la vorto sencon rekte kontraŭan ("bona" bon - "malbona" mauvais), - sekve sciante la vortojn "bona, mola, varma, larĝa, supre, ami, estimi" k. t. p., vi jam mem povas formi la vortojn "malbona, malmola, malvarma, mallarĝa, malsupre, malami, malestimi" k. t. p., aldonante al la vorto jam konata de vi nur la prefikson "mal"; la sufikso "in" signifas la virinan sekson ("patro" père - "patrino" mère), - sekve sciante la vortojn "patro, frato, onklo, fianĉo, bovo, koko" k. t. p., vi jam estas liberigitaj de la lernado de la vortoj "patrino, fratino, onklino, fianĉino, bovino, kokino" k. t. p.; la sufikso "il" signifas ilon ("tranĉi" trancher - "tranĉilo" couteau), - sekve sciante la vortojn "tranĉi, kombi, tondi, pafi, sonori, plugi" k. t. p., vi jam mem scias la vortojn "tranĉilo, kombilo, tondilo, pafilo, sonorilo, plugilo" k. t. p. Da tiaj vortopartetoj, kiuj treege malgrandigas la vortaron de la lingvo, ekzistas ankoraŭ multaj aliaj.

Rememoru do nun ĉion, kion ni diris pri la konstruo de arta lingvo, kaj tiam vi facile konsentos, ke se ni diris, ke lingvo arta estas almenaŭ 50 fojojn pli facila, ol natura, en tio ĉi estis nenia trograndigo. Notu al vi en la memoro tiun ĉi grandegan facilecon de arta lingvo, ĉar ni al ĝi poste ankoraŭ revenos.

2) La dua distingiĝa eco de lingvo arta estas ĝia *perfekteco*, kiu konsistas en matematika precizeco, fleksebleco kaj senlima riĉeco. Ke lingvo arta posedos tian econ, tion ĉi ankoraŭ antaŭ la apero de la unua arta lingvo antaŭvidis kaj antaŭdiris ĉiuj tiuj eminentaj kapoj, kiuj rilatis al tiu ĉi por la homaro treege grava ideo pli serioze, ol diversaj nuntempaj Jupiteroj, kiuj pensas, ke ĉia eĉ plej supraĵa konatiĝo kun la esenco de lingvoj artaj malaltigus ilian honoron kaj indecon. Ni povus citi tiajn grandajn lumojn, kiel ekzemple Bacon, Leibnitz, Pascal, de Brosses, Condillac, Descartes, Voltaire, Diderot, Volney, Ampère, Max Müller k. t. p., - sed ni rigardas la citatojn kiel batalilon nur de pseŭdo-instruitaj sofistoj; tial, ne fanfaronante per citatoj, ni penos prui ĉion nur per la sola logiko. Ke lingvo arta ne sole povas, sed *devas* esti pli perfekta, ol lingvoj naturaj, tion ĉi komprenos ĉiu mem, se li konsideros la jenon: Ĉia lingvo natura konstruiĝadis per tia vojo, ke

unu ripetadis tion, kion li aŭdis de aliaj; nenia logiko, nenia konscia decido de la homa inteligenteco tie ĉi havis ian forton. Ĉian esprimon, kiun vi multajn fojojn *aŭdis*, vi povas uzi, kaj ĉian esprimon, kiun vi ankoraŭ neniam aŭdis, estas al vi malpermesite uzi. Tial ni en ĉia lingvo natura sur ĉiu paŝo renkontas la sekvantan aperon: en via cerbo aperas ia komprenaĵo, sed... vi ne havas la eblon esprimi ĝin per buŝa vorto kaj devas tial helpi al vi per tuta multvorta kaj tre neoportuna *priskribo* de tiu komprenaĵo, kiu en via cerbo ekzistas kiel *unu* komprenaĵo, kiel unu spirita vorto. Tiel ekzemple, dank' al tio, ke je lavado de tolaĵo sin okupas ordinare virinoj, vi en ĉiu lingvo havas vorton por esprimo de la komprenaĵo "lavistino"; sed se *viro* ekvolos okupadi sin je lavado de tolaĵo, vi en tre multaj lingvoj staras jam senhelpe kaj ne scias, kiel nomi tian homon, ĉar nomon de viro, kiu okupas sin je lavado de tolaĵo, vi neniam aŭdis! Je kuracado ĝis nun okupadis sin sole viroj; sed kiam ekaperis kuracistinoj, aŭ virinoj posedantaj ian sciencan rangon, por ili en la plimulto da lingvoj ne troviĝis vorto! Por la esprimo de ilia nomo-vorto oni bezonis jam helpi al si per priskriba uzo de kelke da vortoj, kaj kiam vi ankoraŭ el ilia titolo volas fari adjektivon, verbon k. t. p. - tio ĉi estas jam tute ne ebla! En ĉiu lingvo vi trovos multe da substantivoj, kiuj ne havas tiun aŭ alian sekson, tiun aŭ alian kazon, tiun aŭ alian devenan formon; adjektivojn, kiuj ne havas tiun aŭ alian gradon de komparado, tiun aŭ alian formon; verbojn, kiuj ne havas tiun aŭ alian tempon, personon, modon k. t. p.; de tia substantivo vi ne povas fari adjektivon, de tia verbo vi ne povas fari substantivon k. t. p. Ĉar, ni ripetas, ĉiu lingvo natura estas fondita ne sur la logiko, sed sur la blinda "oni tiel parolas" aŭ "oni tiel ne parolas"; sekve ĉian komprenaĵon, kiu naskiĝas en via cerbo, sed por kiu vi ĝis nun vortan esprimon ne aŭdis, vi ordinare esprimi ne havas la eblon kaj vi devas helpi al vi per priskriboj. Sed en lingvo arta, konscie fondita sur la severaj, permesantaj nenian escepton nek arbitron leĝoj de pensado, nenio simila povas havi lokon. Esprimoj en la speco de "tia vorto ne havas tiajn formojn aŭ ne permesas tiajn ideajn kuniĝojn" - en lingvo arta estas tute ne eblaj. Supozu ekzemple, ke morgaŭ viro ricevas la eblon naski infanojn aŭ nutri ilin per siaj mamoj, - kaj por li tuj ekzistas en la lingvo preta vorto, ĉar en lingvo arta estas ne ebla la ekzistado de ia vorto por unu sekso kaj neekzistado por la dua sekso. Supozu, ke morgaŭ iu elektas al si ian novan, eĉ la plej strangan profesion, ekzemple laboradon je aero, - por li tuj ekzistas preta vorto, ĉar se en lingvo arta nur ekzistas sufikso por la esprimo de profesio, ĝi donas al vi jam la eblon esprimi *ĉian* profesion, kia nur povus aperi en via cerbo.

Krom tio ne forgesu, ke la perfektigado de lingvo arta estas ebla ĝis senfineco, ĉar *ĉiun* bonan regulon, bonan formon, bonan esprimon, kiu ekzistas en kiu ajn lingvo, lingvo arta havas plenan rajton aligi al si, ĉian mankon, kiu povus troviĝi en ĝi, ĝi havas la rajton plibonigi kaj ŝanĝi, dum en lingvo natura pri nenio simila povas esti parolo, ĉar tiam lingvo natura transformiĝus jam en artan.

Krom la analizitaj de ni du grandegaj plibonaĵoj de lingvo arta (eksterordinara facileco kaj perfekteco), ekzistas ankoraŭ aliaj, pri kiuj ni ne parolos. Ni transiru nun rekte al la *malbonaĵoj* de lingvo arta. Kiu eĉ malmulte konatiĝis kun lingvo arta kaj havas sufiĉe da kuraĝo por kredi tion, kion li *vidas*, kaj ne kun fermitaj okuloj ripetadi fremdajn frazojn, tiu povas veni nur al unu konkludo, nome, ke mankojn en komparo kun lingvo natura lingvo arta posedas *neniajn*. Ĉiu el vi, vere, havis la okazon aŭdi tre multajn atakojn kontraŭ lingvo arta; sed kontraŭ ĉiuj tiuj ĉi atakoj ni povas rediri nur unu respondon: ĉiuj ili eliras el la buŝo de homoj, kiuj pri lingvo arta havas nenian scion kaj neniam ĝin eĉ vidis, - ne sole ne vidis kaj ne esploris, sed eĉ neniam logike enpensiĝis

pri ĝia esenco, kaj anstataŭ ekpensi pri tio, kion ili parolas, preferas blinde ĵetadi dekstren kaj maldekstren laŭtajn kaj modajn sed sensencajn frazojn. Se ili nur iom konatiĝus kun lingvo arta, ili ekvidus, ke iliaj frazoj estas tute falsaj; se ili, eĉ tute ne konatiĝante kun la lingvo, simple ekpensus pri ĝi teorie, ili ekvidus, ke ĉiuj iliaj frazoj ne havas eĉ la plej malgrandan fundamenton. Se iu ekdeziros kredigi, ke en la najbara urbo ĉiuj domoj estas konstruitaj el papero kaj ke ĉiuj homoj tie estas sen manoj kaj sen piedoj, - li povas imponi per tio ĉi al la *amaso*, kiu ĉiun vorton elparolitan per aŭtoritata tono de scianto sankte kredas; sed homo *prudenta* jam de antaŭe rilatos al tiuj ĉi vortoj tre kritike, ĉar jam en sia saĝo li trovos neniam akcepteblajn fundamentojn por tiuj ĉi frazoj; kaj kiam eĉ li restos ia dubo, li simple iros en la najbaran urbon kaj *rigardos*, kaj tiam li konvinkiĝos, ke ĉiuj frazoj, kiujn li aŭdis, estas la plej absoluta sensencaĵo. Tiel estas ankaŭ kun lingvo arta: anstataŭ blinde ripetadi frazojn, vi bezonas nur simple *ekpensi* pri la esenco de tiuj ĉi frazoj, kaj vi jam komprenos, ke ili ne havas eĉ la plej malgrandan fundamenton; kaj se teoria pripenso estos por vi ankoraŭ nesufiĉa, tiam iru simple kaj *rigardu*, ĵetu okulon en lernolibron de lingvo arta, konatiĝu kun la konstruo de tiu ĉi lingvo, profundiĝu iom en ĝian jam tre riĉan kaj diversaspecan literaturon, faru ian provon, rigardu la *faktojn*, kiuj sur ĉiu paŝo sin trovas antaŭ via nazo, - kaj tiam vi komprenos, kia grandega sensencaĵo sin trovas en ĉiuj tiuj frazoj, kiujn vi aŭdadis kontraŭ lingvo arta. Vi aŭdis ekzemple frazon "lingvo ne povas esti kreita en kabineto, kiel viva ekzistaĵo ne povas esti kreita en la retorto de ĥemiisto"; tiu ĉi frazo sonas tiel bele kaj "saĝe", ke por la grandega plimulto da homoj ĝi jam lasas nenian dubon pri tio, ke lingvo arta estas infanaĵo. Kaj tamen se tiuj ĉi homoj havus tiom da propra kritika kapablo, por meti malgrandan, tre malgrandan demandon "kial?" - tiam tiu ĉi laŭta frazo per unu fojo perdus en iliaj okuloj ĉian sencon, ĉar ili ekvidus, ke nenia logika respondo ekzistas, ke tiu ĉi frazo estas bele sonanta kolekto da vortoj, kiu ne havas eĉ la plej malgrandan logikan fundamenton. Tute tian saman frazon oni ja povus uzi ankaŭ kontraŭ la arta alfabeto, kiun la homaro jam tiel longe uzas kun la plej granda utilo por si, kaj kontraŭ la arta veturado per helpo de vaporo aŭ velocipedo, kaj kontraŭ nia tuta arta civilizacio! Kaj tiun ĉi kaj similajn frazojn la homoj obstine ripetadas ĉiun fojon, kiam aperas ia nova utila ideo.... Ho, frazo, frazo, frazo, kiam vi ĉesos regi super la spiritoj de la homoj!

Vi aŭdis, ke arta lingvo estas ne ebla, ke en ĝi homoj ne komprenados unu alian, ke ĉiu popolo uzados ĝin alie, ke en ĝi oni nenion povas esprimi, k. t. p. k. t. p. Se ni turnos atenton, ke ĉio tio ĉi estas aferoj, kiujn eĉ plej malgranda dozo da honesteco kaj bona volo ĉiu povas facile praktike *trakontroli*, kaj ke ĉiuj tiuj ĉi frazistoj simple ne *volas* trakontroli tion, pri kio ili parolas kun tia aŭtoritata tono, sed pro la aplaŭdado de la amaso ili preferas fermi la okulojn kaj ĵetadi koton sur la aferon nur tial, ke ĝi estas nova kaj ankoraŭ ne moda, - tiam ĉiuj tiuj ĉi frazoj montriĝas jam ne sole ridindaj, sed rekte *indignigaj*. Anstataŭ blinde ĵetadi frazojn, iru kaj *rigardu*, - kaj tiam vi vidos, ke ĉiuj viaj vortoj estas simple senceremonia *mensogado*: vi ekvidos, ke en efektiveco lingvo arta fakte de longe *jam ekzistas*, ke homoj de la plej diversaj nacioj jam longe kun la plej granda utilo por si *uzas* ĝin, ke ili unu alian *komprenas bonege kaj plej precize*, kiel skribe, tiel ankaŭ buŝe; ke homoj de ĉiuj nacioj uzas ĝin ĉiuj *tute egale*; ĝia jam tre riĉa kaj diversaspeca literaturo montros al vi tute okulvideble, ke ĉiuj nuancoj de la homa penso kaj sento povas esti esprimitaj en ĝi en la plej bona maniero..... Anstataŭ blinde babiladi diversan teoriaran sensencaĵon, iru kaj rigardu la *faktojn*, la longe jam ekzistantajn, de ĉiu facile kontroleblajn

sendubajn kaj nemalkonfeseblajn faktojn, - kaj tiam por vi restos nenia dubo pri tio, ke iaj motivoj, parolantaj kontraŭ la enkonduko de lingvo arta en komunan uzadon, ekzistas absolute *neniaj*.

Ni revenu nun al tio, pri kio ni parolis en la komenco de tiu ĉi ĉapitro, t. e. ni prezentu al ni, ke kolektiĝis kongreso el reprezentantoj de ĉiuj plej gravaj regnoj, por elekti lingvon internacian. Ni rigardu, kian lingvon ili povas elekti. Ne malfacile estos pruvi, ke ilian elekton ni povas antaŭvidi ne sole kun tre granda *kredebleco*, sed eĉ kun plena *certeco* kaj precizeco.

El ĉio, kion ni supre diris pri la grandegaj plibonaĵoj de la lingvoj artaj en komparo kun la lingvoj naturaj, jam per si mem sekvus, ke esti elektita povas nur lingvo *arta*. Ni supozu tamen por unu minuto, ke la tuta kongreso malfeliĉe konsistos plene el la plej obstinaj rutinuloj kaj malamikoj de ĉio nova kaj ke al ili venos en la kapon la ideo pli bone elekti ian en ĉiuj rilatoj maloportunan lingvon *naturan*, ol centoble pli oportunan lingvon artan. Ni rigardu, kio tiam estos. Se ili ekdeziros elekti ian lingvon vivantan de ia el la ekzistantaj nacioj, tiam kiel grandega malhelpo tie ĉi aperos ne sole la reciproka envio de la popoloj, sed ankaŭ la tute natura timo de ĉiu nacio jam simple pro sia ekzistado: ĉar estas afero tute komprenebla, ke tiu popolo, kies lingvo estos elektita kiel internacia, baldaŭ ricevos tian grandegan superforton super ĉiuj aliaj popoloj, ke ĝi ilin simple dispremos kaj englutos. Sed ni supozu, ke la delegatoj de la kongreso jam tute ne atentis tion ĉi, aŭ ke ili, por eviti reciprokan envion kaj engluton, elektos ian lingvon *mortintan*, ekzemple la latinan, - kio do tiam estos? Estos tre simple tio, ke la decido de la kongreso restos simple *malviva litero* kaj fakte *neniam atingos efektivigon*. Ĉiu lingvo natura, kiel viva, tiel ankoraŭ pli mortinta, estas tiel terure malfacila, ke la almenaŭ iom fonda ellernado de ĝi estas ebla nur por personoj, kiuj posedas grandan kvanton da libera tempo kaj grandajn monajn rimedojn. Ni havus sekve ne lingvon internacian en la vera senco de tiu ĉi vorto, sed nur lingvon internacian por *la pli altaj klasoj de la societo*. Ke la afero starus tiel kaj ne alie, tion ĉi montras al ni ne sole la logiko, sed tion ĉi jam longe okulvideble montris al ni *la vivo mem*: en efektiveco la lingvo latina estas ja de longe jam elektita de ĉiuj registaroj kiel internacia, kaj jam longe en la gimnazioj en ĉiuj landoj laŭ ordono de la registaroj la junularo devigite dediĉas tutan vicon da jaroj al la ellernado de tiu ĉi lingvo, - kaj tamen ĉu ekzistas multe da homoj, kiuj libere posedas la lingvon latinan? La decido de la kongreso sekve donus al ni nenion novan, sed aperus nur kiel sencela kaj senfrukta ripeto de tiu decido, kiu longe jam estas farita kaj eĉ efektivigita, sed sen ia rezultato. En nia tempo nenia decido eĉ de plej aŭtoritata kongreso iam povas jam doni al la lingvo latina tiun forton, kiun ĝi havis en la mezaj centjaroj: tiam ne sole por ĝia internacieco, sed eĉ por ĝia absoluta reĝado unuanime staris ĉiuj registaroj, la tuta societo, la tuta ĉiopova eklezio, kaj eĉ la vivo mem, tiam ĝi prezentis la fundamenton de ĉia scienco kaj de ĉia scio, tiam al ĝi estis dediĉata la pli granda parto de la vivo, ĝi elpuŝis per si ĉiujn lingvojn patrajn, ĝi estis ellernata kaj prilaborata *devigite*, jam simple pro tio, ke en siaj patraj lingvoj la instruituloj simple ne havis la *eblon* esprimadi sin, - kaj tamen malgraŭ ĉio la lingvo ne sole falis, sed eĉ en sia plej bona tempo ĝi estis kaj povis esti nur apartenaĵo de la *elektitaj klasoj* de la societo! Dume en okazo de elekto de lingvo *arta* ĝin post kelke da monatoj povus bonege posedi jam per unu fojo la tuta mondo, *ĉiuj* sferoj de la homa societo, ne sole la inteligentaj kaj riĉaj, sed eĉ la plej malriĉaj kaj senkleraj vilaĝanoj.

Vi vidas sekve, ke la estonta kongreso tute *ne povas* elekti ian alian lingvon krom lingvo arta. Elekti ian lingvon *naturan*, kiam ni havas la eblon elekti lingvon

artan, kiu havas antaŭ la lingvoj naturaj en ĉiuj rilatoj senduban kaj okulvideblan grandegan plibonecon, estas tia sama malsaĝaĵo, kiel ekzemple sendi ion el Parizo Peterburgon per ĉevaloj, kiam ni havas la eblon fari tion ĉi per fervojo. Nenia kongreso povas fari tian elekton; sed se ni eĉ supozus, ke la kongreso tiom malmulte pripensos kaj estos tiel blindigita per la rutinaj kutimoj, ke ĝi tamen faros tian absurdan elekton, tiu ĉi elekto per la forto de la cirkonstancoj tute egale restos malviva litero kaj en la vivo la demando pri lingvo internacia fakte restos nesolvita tiel longe, ĝis pli aŭ malpli frue kolektiĝos nova kongreso kaj elektos lingvon artan.

Tiel ni petas vin noti al vi en la memoro tiun konkludon, al kiu ni venis, nome: *lingvo internacia de la venontaj generacioj estos sole kaj nepre nur lingvo arta.*

VI

Nun restas ankoraŭ solvi la demandon, *kia* nome arta lingvo estos enkondukita en komunan uzadon. En la unua minuto ŝajnas, ke respondi tiun ĉi demandon ekzistas nenia eblo, ĉar - kiel vi sendube diros - "da lingvoj artaj ekzistas ja tre multe kaj ilia nombro povas esti ankoraŭ mil fojojn pli granda, ĉar ĉiu aparta homo povas krei apartan lingvon artan laŭ sia arbitro". Ĉu ekzistas tial ia eblo antaŭvidi, kiu el ili estos elektita? Tiel efektive ŝajnas de la unua rigardo al la homoj ne konantaj la aferon, kaj tamen antaŭvidi kaj antaŭdiri, *kia* lingvo arta estos elektita, estas tre facile. Tio ĉi venas de tio, ke la supre dirita en la publiko tre populara opinio pri la nombro de la ekzistantaj kaj povantaj ankoraŭ aperi lingvoj artaj estas tute erara kaj estas fondita sur plena nesciado de la historio kaj esenco de la artaj lingvoj.

Antaŭ ĉio ni konstatas la fakton, ke, malgraŭ la grandega nombro da personoj, kiuj laboris aŭ laboras super lingvoj artaj jam en la daŭro de 200 jaroj, ĝis nun aperis sole nur *du* efektive pretaj lingvoj, nome *Volapük* kaj *Esperanto*. Turnu atenton sur tion ĉi: sole nur *du* artaj lingvoj. Estas vero, ke vi preskaŭ ĉiutage legas en la gazetoj, ke jen tie jen aliloke aperis ankoraŭ unu aŭ ankoraŭ kelkaj artaj lingvoj, oni citas al vi ilian nomon, oni donas al vi ofte eĉ notojn pri la konstruo de tiuj ĉi lingvoj, oni alportas al vi kelkajn frazojn en tiuj ĉi tiel nomataj novaj lingvoj, kaj al la publiko ŝajnas, ke novaj artaj lingvoj elkreskadas kiel fungoj post pluvo. Sed tiu ĉi opinio estas tute erara kaj venas de tio, ke la gazetoj ne trovas necesa eniĝi en tion, pri kio ili skribas, kaj kontentiĝas nur per tio, ke ili havas la eblon regali la legantojn per ridinda novaĵo aŭ fari spritaĵon. Sciu do, ke ĉio tio, kio ĉiutage estas alportata al vi de la gazetoj sub la laŭta nomo de "novaj lingvoj internaciaj", estas nur *projektoj*, en rapideco kaj sen sufiĉa pripensado elbakitaj projektoj, kiuj de realiĝo staras ankoraŭ tre kaj tre malproksime. Tiuj ĉi projektoj aperas jen en formo de mallongaj folietoj, jen eĉ en la formo de dikaj libroj kun la plej laŭtaj kaj multepromesaj frazoj, - aperas kaj tuj malaperas de la horizonto, kaj vi jam plu neniam aŭdas ion pri ili; kiam la aŭtoroj de tiuj ĉi projektoj alpaŝas al ilia *realigado*, ili tuj konvinkiĝas, ke tio ĉi estas tute ne laŭ iliaj fortoj kaj ke tio, kio en teorio ŝajnis afero tiel facila, en la praktiko montriĝas tre malfacila kaj neplenumbla. Kial la efektivigo de tiuj ĉi projektoj estas tiel malfacila kaj tial ĝis hodiaŭ aperis sole nur *du* efektive pretaj kaj vivipovaj lingvoj - pri tio ni parolos malsupre, kaj dume ni nur

turnas vian atenton sur tion, ke da lingvoj artaj ĝis nun ekzistas sole nur du kaj ke sekve se la kongreso hodiaŭ efektiviĝus, ĝi el la jam ekzistantaj artaj lingvoj havus por elekto nur du. La problemo de la kongreso estus sekve jam tute ne tiel malfacila, kiel povus ŝajni de la unua rigardo. *Kian* el tiuj ĉi du lingvoj elekti - la kongreso ankaŭ ne ŝanceliĝus eĉ unu minuton, ĉar la vivo mem jam longe solvis tiun ĉi demandon en la plej senduba maniero kaj Volapük ĉie estas jam elpuŝita de la lingvo Esperanto. La pliboneco de Esperanto antaŭ Volapük estas tiel frapante granda, ke ĝi falas al ĉiu en la okulojn tuj de la unua rigardo kaj ne estas malkonfesata eĉ de la plej fervoraj Volapükistoj. Estos sufiĉe, se ni diros al vi la jenon: Volapük aperis tiam, kiam la entuziasmo de la publiko por la nova ideo estis ankoraŭ tute freŝa, kaj Esperanto, dank' al financaj malfacilaĵoj de la aŭtoro, aperis antaŭ la publiko kelkajn jarojn pli malfrue kaj renkontis jam ĉie pretajn malamikojn; la Volapükistoj havis por sia agitado grandajn rimedojn kaj agadis per la plej vasta, pure Amerika reklamo, kaj la Esperantistoj agadis la tutan tempon preskaŭ tute sen iaj materialaj rimedoj kaj montradis en sia agado grandegan nelertecon kaj senhelpecon; kaj malgraŭ ĉio de la unua momento de la apero de Esperanto ni vidas grandegan multon da Volapükistoj, kiuj transiris malkaŝe al Esperanto, kaj ankoraŭ pli grandan multon da tiaj, kiuj, konsciante, ke Volapük staras multe pli malalte ol Esperanto, sed ne dezirante montri sin venkitaj, tute defalis de la ideo de lingvo internacia entute, - dume en la tuta tempo de ekzistado de Esperanto (13 jaroj) nenie sur la tuta tera globo troviĝis eĉ unu persono, - ni ripetas, eĉ *unu* - kiu transirus de Esperanto al Volapük! Dum Esperanto, malgraŭ la grandegaj malfacilaĵoj, kun kiuj ĝi devas batali, daŭre vivas kaj floras kaj konstante plifortiĝas, Volapük jam longe estas forlasita preskaŭ de ĉiuj kaj povas esti nomata jam de longe mortinta.

En kio konsistas la pliboneco de Esperanto antaŭ Volapük, ni ne povas kompreneble analizi tie ĉi tute detale; pro ekzemplo ni montros nur kelkajn punktojn: 1) Dum Volapük sonas tre sovaĝe kaj maldelikate, Esperanto estas plena je harmonio kaj estetiko kaj memorigas per si la lingvon italan. 2) Eĉ por tute neinstruitaj Esperanto estas multe pli facila ol Volapük, sed por instruitaj ĝi estas tre multe pli facila, ĉar ĝiaj vortoj - krom kelkaj tre malmultaj - ne estas arbitre elpensitaj, sed prenitaj el la lingvoj romana-germanaj en tia formo, ke ĉiu ilin facile rekonas. Tial ĉiu iom civilizita homo jam post kelkaj horoj da lernado povas libere legi ĉian verkon en Esperanto jam preskaŭ tute sen vortaro. 3) Dum la uzanto de Volapük nepre devas ĝin konstante *ripetadi*, ĉar alie li ĝin baldaŭ forgesas (dank' al la plena elpensiteco de la vortoj), la uzanto de Esperanto, unu fojon ĝin ellerninte, jam ĝin ne forgesas, se li eĉ longan tempon ĝin ne uzas. 4) Esperanto jam en la komenco estas tre facila por buŝa *interparolado*, dum en Volapük oni devas tre longe kaj paciencie ekzercadi sian oreilon, ĝis oni al kutimiĝas al klara diferencigado de la multaj reciproke tre simile sonantaj vortoj (ekzemple "bap, pab, pap, päp, pep, pöp, peb, böb, bob, pop, pup, bub, pub, püb, bib, pip, püp" k. t. p., kiuj fariĝas ankoraŭ pli similaj inter si, se oni prenas ilin en la multenombro, t. e. kun *s* en la fino). 5) En Volapük, dank' al kelkaj fundamentaj eraroj en la principoj de la konstruo (ekzemple: vokaloj en la komenco aŭ fino de vorto ne povas esti uzataj, ĉar ili estas signoj gramatikaj), ĉiu nove bezonata vorto nepre devas esti *kreita* de la aŭtoro (eĉ ĉiuj nomoj propraj, ekzemple Ameriko = Melop, Anglujo = Nelij). Tio ĉi ne sole donas grandegan nombron da tute superflujaj vortoj por lernado, sed faras ĉian disvolviĝan paŝon de la lingvo ĉiam dependa de ĝia aŭtoro aŭ de ia ordonanta Akademio. Dume en Esperanto, dank' al la plena seninflueco de la gramatiko sur la vortaron kaj dank' al la regulo, ke ĉiuj vortoj "fremdaj", kiuj jam de si mem estas internaciaj, estas uzataj senŝanĝe egale kiel en la aliaj lingvoj, - ne sole

grandega multo da vortoj fariĝas tute senbezona por lernado, sed la lingvo ricevas la eblon disvolviĝadi eterne ĉiam pli kaj pli, sen ia dependo de la aŭtoro aŭ de ia Akademio.

Parolante pri la pliboneco de Esperanto antaŭ Volapük, ni tute ne intencas per tio ĉi malgrandigi la meritojn de la elpensinto de Volapük. La meritoj de Schleyer estas grandegaj kaj lia nomo ĉiam staros sur la plej honora loko en la historio de la ideo de lingvo internacia. Ni volis nur montri, ke se hodiaŭ efektiviĝus kongreso por la elekto de lingvo internacia, tiam ĝi inter la ambaŭ nun ekzistantaj lingvoj artaj ne povus ŝanceliĝi eĉ unu minuton.

Ni pravis sekve, ke se hodiaŭ efektiviĝus kongreso por la elekto de lingvo internacia, tiam malgraŭ la grandega nombro da ekzistantaj lingvoj ni povus jam *nun* kun plena certeco kaj precizeco antaŭvidi, *kian* lingvon ĝi elektos, nome: el ĉiuj ekzistantaj lingvoj vivaj, mortintaj kaj artaj la kongreso povas elekti sole nur *unu* lingvon: *Esperanto*. Kia ajn estus la konsisto de la kongreso, kiaj ajn estus la politikaj kondiĉoj, je kiaj ajn konsideroj, antaŭjuĝoj, simpatioj aŭ antipatioj la kongreso sin gvidus, ĝi absolute *ne povus* elekti ian alian lingvon krom Esperanto, ĉar por la rolo de lingvo internacia Esperanto estas nun la *sola* kandidato en la tuta mondo, la sola, tute sen iaj konkurantoj. Ĉar eĉ ĉe la plej malprospera konsisto de la kongreso en ĝi tamen sidos homoj pensantaj, kaj la grandega pliboneco de la lingvo Esperanto antaŭ ĉiuj aliaj lingvoj tro forte falas en la okulojn al ĉiu, kiu almenaŭ iom konatiĝis kun tiu ĉi lingvo, tial estas tute ne eble supozi, ke la kongreso elektos ian alian lingvon. Se tamen, kontraŭ ĉia atendo, la kongreso estos tiom blindigita, ke ĝi ekdeziros ian alian lingvon, tiam - kiel ni pravis supre - la *vivo mem* zorgos pri tio, ke la decido de la kongreso restu sole malviva litero, tiel longe, ĝis kolektiĝos nova kongreso kaj faros elekton ĝustan.

VII

Nun restas al ni respondi ankoraŭ unu lastan demandon, nome: En la *nuna* minuto Esperanto, vere, aperas kiel *sola* kandidato por lingvo internacia; sed ĉar kongreso de reprezentantoj de diversaj regnoj por la elekto de lingvo internacia efektiviĝos kredeble ankoraŭ ne baldaŭ, eble post dek kaj eble post cent jaroj, tre povas ja esti, ke ĝis tiu tempo aperos multaj *novaj* artaj lingvoj, kiuj staros multe pli alte ol Esperanto, kaj sekve unu el *ili* devos esti elektita de la kongreso? Aŭ eble la kongreso mem aranĝos kompetentan komitaton, kiu okupos sin je la kreo de nova arta lingvo?

Je tio ĉi ni povas respondi jenon. La ebleco de apero de nova lingvo per si mem estas tre duba, kaj komisii al komitato la kreadon de nova lingvo estus tiel same sence, kiel ekzemple komisii al komitato verki bonan poemon. Ĉar la kreado de plena, en ĉiuj rilatoj taŭga kaj vivipova lingvo, kiu al multaj ŝajnas tia facila kaj ŝerca afero, en efektiveco estas afero tre kaj tre malfacila. Ĝi postulas de unu flanko specialan talenton kaj inspiron kaj de la dua flanko grandegan energion,

paciencon kaj varmegan, senfine aldonitan amon al la entreprenita afero. Multajn niaj vortoj tre mirigos, ĉar ŝajnas al ili, ke oni bezonas nur decidi al si, ke tablo ekzemple estos "bam", seĝo estos "bim" k. t. p. k. t. p., kaj lingvo jam estos preta. Kun la kreado de pleneca, taŭga kaj vivipova lingvo estas tute tiel same, kiel ekzemple kun la ludado sur fortepiano aŭ kun la trairado de densega arbaro. Al homo, kiu ne konas la esencon de muziko, ŝajnas, ke nenio estas pli facila, ol ludi fortepianon, - oni ja bezonas nur ekfrapi unu klavon, kaj estos ricevita tonoj, vi ekfrapos alian klavon kaj vi ricevos alian tonon, - vi frapados en la daŭro de tuta horo diversajn klavojn, kaj vi ricevos tutan kompozicion... ŝajnas, ke nenio estas pli facila; sed kiam li komencas ludi sian improvizitan kompozicion, ĉiuj kun ridego diskuras, kaj eĉ li mem, aŭdante la ricevatajn de li sovaĝajn sonojn, baldaŭ komencos komprenetadi, ke la afero iel estas ne glata, ke muziko ne konsistas en sola frapado de klavoj, - kaj tiu heroo, kiu kun tia memfida mieno sidiĝis antaŭ la fortepiano, fanfaronante, ke li ludos pli bone ol ĉiuj, kun honto forkuras kaj jam plu ne montras sin antaŭ la publiko. Al homo, kiu neniam estis en granda arbaro, ŝajnas, ke nenio estas pli facila, ol trairi arbaron de unu fino ĝis la dua: "kio artifika tie ĉi estas? ĉiu infano ja povas tion ĉi fari; oni bezonas nur eniri, iri ĉiam rekte antaŭen, - kaj post kelke da horoj aŭ post kelke da tagoj vi trovos vin en la kontraŭa fino de la arbaro". Sed apenaŭ li eniris iom en la profundaĵon de la arbaro, li baldaŭ tiel perdas la vojon, ke li aŭ tute ne povas elrampi el la arbaro, aŭ post longa vagado li eliras, sed tute, tute ne en tiu loko, kie li eliri devis. Tiel estas ankaŭ kun arta lingvo: *entrepreni* la kreadon de lingvo, doni al ĝi jam antaŭe nomon, trumpeti pri ĝi al la leganta mondo - ĉio tio ĉi estas tre facila, - sed feliĉe *fini* tiun ĉi laboron estas tute ne tiel facile. Kun memfida mieno multaj entreprenas tian laboron; sed apenaŭ ili iom enprofundiĝis en ĝin, ili aŭ ricevas senordan kolekton da sonoj sen ia difinita plano kaj sen ia indo, aŭ ili puŝiĝas je tiom da malhelpoj, je tiom da reciproke kontraŭparolantaj postuloj, ke ili perdas ĉian paciencon, ĵetas la laboron kaj jam plu ne montras sin antaŭ la publiko.

Ke la kreado de taŭga kaj vivipova lingvo ne estas tiel facila afero, kiel al multaj ŝajnas, oni povas interalie la plej bone vidi el la sekvanta fakto: oni scias, ke ĝis la apero de Volapük kaj Esperanto estis grandega multo da diversaj provoj krei artan lingvon internacian; ne malmulte da provoj aperis ankaŭ post la apero de la diritaj du lingvoj; grandegan serion da nomoj de tiuj ĉi provoj kaj iliaj aŭtoroj vi trovos en ĉia historio de la ideo de lingvo internacia; tiuj ĉi provoj estis farataj kiel de privataj personoj, tiel ankaŭ de tutaj societoj; ili englutis grandegan multon da laboroj kaj kelkaj el ili englutis ankaŭ tre grandajn kapitalojn; - kaj tamen el tiu ĉi tuta grandega nombro nur *du*, sole nur *du* atingis efektivigon kaj trovis adeptojn kaj praktikan uzon! Sed ankaŭ tiuj ĉi du aperis nur *okaze*, dank' al tio, ke unu el la aŭtoroj ne sciis pri la laborado de la dua. La aŭtoro de la lingvo Esperanto, kiu dediĉis al sia ideo sian tutan vivon, komencante de la plej frua infaneco, kiu kun tiu ĉi ideo kunkreskiĝis kaj estis preta ĉion oferi al ĝi, konfesas mem, ke lian energion subtenadis nur tiu konscio, ke li kreas ion tian, kio ankoraŭ neniam ekzistis, kaj ke la malfacilaĵoj, kiujn li renkontadis en la daŭro de sia laborado, estis tiel grandaj kaj postulis tiom multe da pacienco, ke se Volapük estus aperinta 5-6 jarojn pli frue, kiam Esperanto ne estis ankoraŭ finita, li (la aŭtoro de Esperanto) certe perdus la paciencon kaj rifuzus la pluan laboradon super sia lingvo, malgraŭ ke li tute bone konsciis la grandegan plibonecon de sia lingvo antaŭ Volapük.

El ĉio supredirita vi komprenos, ke nun, kiam la tuta mondo scias, ke du tute plenaj artaj lingvoj jam longe ekzistas, estas tre duba, ke troviĝu iu, kiu entreprenus nun similan Sizifan

laboron de la komenco kaj havus sufiĉe da energio, por alkonduki ĝin al feliĉa fino, tiom pli ke lin ne vigligus la espero doni iam ion pli bonan ol tio, kio jam ekzistas. Kiom malmulte da espero havus tia entreprenanto, oni vidas la plej bone el tiuj tre multaj provoj kaj projektoj, kiuj aperis post Esperanto: malgraŭ ke la aŭtoroj havis antaŭ si jam tute pretan modelon, laŭ kiu ili povis labori, ne sole nenia el tiuj ĉi provoj eliris el la regiono de projektoj, sed eĉ jam el tiuj ĉi projektoj mem oni klare vidas, ke se iliaj aŭtoroj havus la paciencon kaj povon alkonduki ilin ĝis fino, tiuj ĉi laboroj prezentiĝus ne pli bone, sed kontraŭe, multe *malpli bone* ol Esperanto. Dum Esperanto bonege kontentigas *ĉiujn* postulojn, kiuj povas esti farataj al lingvo internacia (eksterordinara facileco, precizeco, riĉeco, natureco, vivipoveco, fleksebleco, sonoreco k. t. p.), ĉiu el tiuj projektoj penas plibonigi *unu* ian flankon de la lingvo, oferante por tio ĉi kontraŭvole ĉiujn *aliajn* flankojn. Tiel ekzemple multaj el la plej novaj projektistoj uzas la sekvantan ruzafjon: sciante, ke la publiko taksos ĉiun projekton konforme al tio, kiel al ĝi rilatos la instruitaj *lingvistoj*, ili zorgas ne pri tio, ke ilia projekto estu efektive taŭga por io en la praktiko, sed nur pri tio, ke ĝi en la unua minuto faru bonan impreson sur la lingvistojn; por tio ili prenas siajn vortojn preskaŭ tute sen ia ŝanĝo el la plej gravaj jam *ekzistantaj* lingvoj naturaj. Ricevinte frazon skribitan en tia projektita lingvo, la lingvistoj rimarkas, ke ili per la unua fojo komprenis tiun ĉi frazon multe pli facile ol en Esperanto, - kaj la projektistoj jam triumfas kaj anoncas, ke ilia "lingvo" (se ili iam finos ĝin) estos *pli bona* ol Esperanto. Sed ĉiu prudenta homo tuj konvinkiĝas, ke tio ĉi estas nur *iluzio*, ke al la *malgrava* principo, elmetita pro monstro kaj allogo, tie ĉi estas oferitaj la principoj plej *gravaj* (kiel ekzemple la facileco de la lingvo por la nekleruloj, fleksebleco, riĉeco, precizeco k. t. p.), kaj ke se simila lingvo eĉ povus esti iam finita, ĝi en la fino absolute nenion donus! Ĉar se la plej grava merito de lingvo internacia konsistus en tio, ke ĝi kiel eble plej facile estu tuj komprenata de la instruitaj *lingvistoj*, ni ja por tio ĉi povus simple preni ian lingvon, ekzemple la latinan, *tute sen iaj ŝanĝoj*, - kaj la instruitaj lingvistoj ĝin ankoraŭ pli facile komprenos per la unua fojo! La principo de kiel eble plej malgranda ŝanĝado de la naturaj vortoj ne sole estis bone konata al la aŭtoro de la lingvo Esperanto, sed ĝuste de *li* la novaj projektistoj ja prenis tiun ĉi principon: sed dum Esperanto prudente kontentigas tiun ĉi principon *laŭ mezuro de ebleco*, penante plej zorge, ke ĝi ne kontraŭagadu al aliaj *pli gravaj* principoj de lingvo internacia, la projektistoj turnas la tutan atenton *nur* sur tiun ĉi principon, kaj ĉion alian, nekompareble pli gravan, ili fordonas kiel oferon, ĉar kunigi kaj konsentigi inter si *diversajn* principojn ili ne povas kaj eĉ ne havas deziron, ĉar ili eĉ mem ne esperas doni ion pretan kaj taŭgan, sed ili volas nur fari efekton.

El ĉio supredirita vi vidas, ke ne ekzistas eĉ la plej malgranda kaŭzo por timi, ke aperus ia nova lingvo, kiu elpuŝus Esperanton, - tiun lingvon, en kiun estas enmetita tiom da talento, tiom da oferoj kaj tiom da jaroj da pacienca kaj varmege aldonita laboro, la lingvon, kiu en la daŭro de multaj jaroj estas jam elprovita en ĉiuj rilatoj kaj en la praktiko tiel bonege plenumas ĉion tion, kion ni povas atendi de lingvo internacia. Sed por vi, estimataj aŭskultantoj, tio ĉi estas ne sufiĉa: vi deziras, ke ni donu al vi plenan kaj senduban logikan *certecon* pri tio, ke la lingvo Esperanto ne havos konkurantojn. Feliĉe ni trovas nin en tia situacio, ke ni povas doni al vi tiun ĉi plenan *certecon*.

Se la tuta esenco de lingvo arta konsistus en ĝia *gramatiko*, tiam de la momento de la apero de Volapük la demando de lingvo internacia estus solvita por ĉiam kaj iaj konkurantoj al la lingvo Volapük aperi jam ne povus; ĉar malgraŭ diversaj eraroj la gramatiko de Volapük estas tiel facila kaj tiel simpla, ke doni ion multe pli facilan kaj pli simplan oni jam ne povus. Lingvo nova

povus diferenci de Volapük nur per kelkaj *bagateloj*, kaj ĉiu komprenas, ke pro *bagateloj* neniu entreprenus la kreadon de nova lingvo, kaj la mondo pro *bagateloj* ne rifuzus la jam tute pretan kaj elproviditan lingvon. En la ekstrema okazo la estonta akademio aŭ kongreso farus en la Volapüka gramatiko tiujn negrandajn ŝanĝojn, kiuj montriĝus utilaj, kaj lingvo internacia sen ia dubo restus Volapük, kaj ĉia konkurado estus por ĉiam esceptita. Sed lingvo konsistas ne sole el gramatiko, sed ankaŭ el *vortaro*, kaj la ellernado de la vortaro postulas en lingvo arta cent fojojn pli da tempo, ol la ellernado de la gramatiko. Dume Volapük solvis *nur* la demandon de la gramatiko, kaj la vortaron ĝi lasis tute sen atento, doninte simple tutan kolekton da diversaj elpensitaj vortoj, kiujn ĉiu nova aŭtoro havus la rajton elpensi al si laŭ sia propra deziro. Jen kial jam en la komenco mem de la ekzistado de Volapük eĉ la plej fervoraj Volapükistoj nature timis, ke morgaŭ aperos nova lingvo, tute ne simila je Volapük kaj inter la ambaŭ lingvoj komenciĝos batalado. Tute alia afero estas kun Esperanto: oni scias - kaj tion ĉi eĉ por unu minuto nenia esploranto neas, - ke Esperanto solvis ne sole la demandon de la gramatiko, sed ankaŭ la demandon de la *vortaro*, sekve ne unu *malgrandan parton* de la problemo, sed la *tutan* problemon. Kio do en tia okazo restis por fari al la aŭtoro de ia nova lingvo, se tia iam aperus? Al li restus jam nenio ol... eltrovi la jam eltrovitan Amerikon! Ni prezentu al ni efektive, ke nun, malgraŭ la jam ekzistanta, bonega en ĉiuj rilatoj, ĉiuflanke elprovita, havanta jam multegon da adeptoj kaj vastan literaturon lingvo Esperanto, aperis tamen homo, kiu decidis dediĉi tutan serion da jaroj al la kreado de nova lingvo, ke li sukcesis alkonduki sian laboron ĝis la fino kaj ke la lingvo proponita de li montriĝas efektive pli bona ol Esperanto, - ni rigardu do, kian vidon havus tiu ĉi lingvo. Se la gramatiko de la lingvo Esperanto, kiu donas plenan eblon esprimi en la plej preciza maniero ĉiujn nuancojn de la homa penso, konsistas tute el 16 malgrandaj reguletoj kaj povas esti ellernita en duono da horo, - tiam kion la nova aŭtoro povus doni pli bonan? En ekstrema okazo li donus eble anstataŭ 16 reguloj 15 kaj anstataŭ 30 minutoj da laborado postulus 25 minutojn? Ĉu ne vere? Sed ĉu dezirus iu pro tio ĉi krei novan lingvon kaj ĉu la mondo pro tia bagatelo rifuzos la jam ekzistantan kaj ĉiuflanke elproviditan? Sendube ne; en ekstrema okazo la mondo diros: "se en via gramatiko ia bagatelo estas pli bona ol en Esperanto, ni tiun ĉi bagatelon enkondukos en Esperanton kaj la afero estos finita". Kia estos la vortaro de tiu ĉi lingvo? En la nuna tempo nenia esploranto jam dubas, ke la vortaro de lingvo internacia ne povas konsisti el vortoj arbitre elpensitaj, sed devas konsisti nepre el vortoj romana-germanaj en ilia plej komune uzata formo; tio ĉi estas ne por tio, ke - kiel opinias multaj pli novaj projektistoj - la instruitaj lingvistoj povu tuj kompreni tekston skribitan en tiu ĉi lingvo (en tia afero, kiel lingvo internacia, la instruitaj lingvistoj ludas la *lastan* rolon, ĉar por ili ja tia lingvo estas *malplej* bezona), sed pro aliaj, pli gravaj kaŭzoj. Tiel ekzemple ekzistas grandega nombro da vortoj tiel nomataj "fremdaj", kiuj en ĉiuj lingvoj estas uzataj egale kaj al ĉiuj estas konataj sen ellernado kaj kiujn ne uzi estus rekta absurdo; al ili unisone devas soni ankaŭ ĉiuj aliaj vortoj de la vortaro, ĉar alie la lingvo estus sovaĝa, sur ĉiu paŝo estus kunpuŝiĝo de elementoj, malkompreniĝoj, kaj la konstanta regula riĉiĝado de la lingvo estus malfaciligita. Ekzistas ankoraŭ diversaj aliaj kaŭzoj, pro kiuj la vortaro devas esti kunmetita nur el tiaj vortoj kaj ne el aliaj, sed pri tiuj ĉi kaŭzoj, kiel tro specialaj, ni tie ĉi detale ne parolos. Estos sufiĉe, se ni nur diros, ke ĉiuj plej novaj esplorantoj akceptas tiun ĉi leĝon por la vortaro kiel allasantan jam nenian dubon. Kaj ĉar la lingvo Esperanto ĝuste per tiu ĉi leĝo sin gvidis kaj ĉar ĉe tiu ĉi leĝo granda arbitro en la elekto de vortoj ekzisti ne povas, restas la demando, kion do povus al ni doni aŭtoro de *nova* lingvo, se tia estus kreita? Estas vero, ke al tiu aŭ alia vorto oni povus doni pli oportunan formon, - sed da tiaj vortoj ekzistas tre nemulte. Tion ĉi oni la plej bone vidas el tio, ke kian ajn el la multaj

projektoj aperintaj post Esperanto vi prenis, vi trovos en ĉiu el ili almenaŭ 60 % da vortoj, kiuj havas tute tiun saman formon, kiel en Esperanto. Kaj se vi al tio ĉi ankoraŭ aldonos, ke ankaŭ la restaj 40 % da vortoj diferencas de la Esperanta formo pleje nur tial, ke la aŭtoroj de tiuj projektoj aŭ ne turnis atenton sur diversajn principojn, kiuj por lingvo internacia estas treege gravaj, aŭ simple ŝanĝis la vortojn tute sen ia bezono, - vi facile venos al la konkludo, ke la *efektiva* nombro da vortoj, al kiuj oni anstataŭ la formo Esperanta povus doni formon pli oportunan, prezentas ne pli ol iajn 10 %. Sed se en la Esperanta gramatiko oni preskaŭ nenion povas ŝanĝi kaj en la vortaro oni povas ŝanĝi nur iajn 10 % da vortoj, tiam estas la demando, kion do prezentus per si la *nova* lingvo, se ĝi iam estus kreita kaj se ĝi efektive montriĝus kiel lingvo taŭga en ĉiuj rilatoj? Tio ĉi estus ne nova lingvo, sed nur iom ŝanĝita lingvo Esperanto! Sekve la tuta demando pri la estonteco de la lingvo internacia alkondukiĝas nur al tio, ĉu Esperanto estos akceptita senŝanĝe en ĝia *nuna* formo, aŭ en ĝi estos faritaj iam iaj ŝanĝoj! Sed tiu ĉi demando por la esperantistoj havas jam nenian signifon; ili protestas nur kontraŭ tio, se *apartaj* personoj volas ŝanĝi Esperanton laŭ sia bontrovo; sed se iam aŭtoritata kongreso aŭ akademio decidus fari en la lingvo tiajn aŭ aliajn ŝanĝojn, la esperantistoj akceptos tion ĉi kun plezuro kaj nenion perdos de tio ĉi: ili ne bezonos tiam de la komenco ellerni ian novan malfacilan lingvon, sed ili bezonos nur oferi unu aŭ kelkajn tagojn por la ellerno de tiuj ŝanĝoj en la lingvo, kiuj estos faritaj, kaj la afero estos finita.

La esperantistoj tute ne pretendas, ke ilia lingvo prezentas ion *tiom* perfektan, ke nenio pli alta jam povus ekzisti. Kontraŭe: kiam efektiviĝos aŭtoritata kongreso, pri kiu oni scios, ke ĝia decido havos *forton* por la mondo, la esperantistoj *mem* proponos al ĝi difini komitaton, kiu okupus sin je la trarigardo de la lingvo kaj farus en ĝi ĉiujn utilajn plibonigojn, se eĉ por tio ĉi oni devus ŝanĝi la lingvon ĝis plena nerekonobleco; sed ĉar ekzistas nenia eblo antaŭvidi, ĉu tiu ĉi laboro entute sukcesos al la komitato, ĉu ĝi ne daŭros senfinan serion da jaroj, ĉu ĝi en konsenteco estos alkondukita al feliĉa fino kaj ĉu la finita laboro en la praktiko montriĝos tute taŭga, sekve kompreneble estus tre malsaĝe kaj nepardoneble de la flanko de la komitato, se ĝi pro la problema *estontajo* rifuzus la faktan kaj en ĉiuj rilatoj finitan kaj elprovitan *nunajon*; sekve se eĉ la kongreso venus al la konkludo, ke Esperanto ne estas bona, ĝi povus decidi nur la jenon: akcepti *dume* la lingvon Esperanto en ĝia nuna formo kaj *paralele* kun tio ĉi difini komitaton, kiu okupus sin je la perfektigo de tiu ĉi lingvo aŭ je la kreo de ia nova lingvo pli ideala; kaj nur tiam, kiam kun la tempo montriĝus, ke la laborado de la komitato estas feliĉe alkondukita al fino kaj post multaj provoj montriĝis tute taŭga, nur tiam oni povus anonci, ke la nuna formo de la lingvo internacia estas eksigata kaj anstataŭ ĝi eniras en la vivon la formo nova. Ĉiu prudenta homo konsentos, ke la kongreso povas agi nur tiel kaj ne alie. Sekve se ni eĉ supozos, ke fina lingvo de la estontaj generacioj estos ne Esperanto, sed ia alia ankoraŭ ellaborota lingvo, en ĉia okazo la vojo al tiu lingvo nepre devas konduki tra *Esperanto*.

Sekve resumante ĉion, kion ni diris de la komenco ĝis la nuna minuto, ni turnas vian atenton sur tion, ke ni venis al la sekvantaj konkludoj:

1. La enkonduko de lingvo internacia alportus al la homaro grandegan utilon;
2. La enkonduko de lingvo internacia estas tute ebla;

3. La enkonduko de lingvo internacia pli aŭ malpli frue nepre kaj sendube efektiviĝos, kiom ajn la rutinistoj batalus kontraŭ tio ĉi;

4. Kiel internacia neniam estos elektita ia alia lingvo krom arta;

5. Kiel internacia neniam estos elektita ia alia lingvo krom Esperanto; ĝi aŭ estos lasita por ĉiam en ĝia nuna formo, aŭ en ĝi estos poste faritaj iaj ŝanĝoj.

VIII

Kaj nun ni rigardu, kio sekvas el ĉio, kion ni supre diris. Unue sekvas tio, ke la esperantistoj tute ne estas tiaj fantaziistoj, kiaj ili ŝajnas al multaj tiel nomataj "saĝaj" kaj "praktikaj" homoj, kiuj juĝas pri ĉio supraĵe kaj sen ia logika pripenso kaj mezuras ĉion per mezurilo de la modo. Ili batalas por afero, kiu ne sole havas grandegan gravecon por la homaro, sed kiu al tio havas en si nenion fantazian kaj kiu pli aŭ malpli frue *devas* efektiviĝi kaj *nepre* efektiviĝos, kiom ajn la inerciuloj batalus kontraŭ ĝi, kiom ajn la saĝuloj ŝercadus pri ĝi. Kiel estas sendube, ke post la nokto venas mateno, tiel sendube estas, ke post mallonga aŭ longa batalado Esperanto pli aŭ malpli frue estos enkondukita en komunan uzon por la komunikiĝoj internaciaj. Ni konfirmas tion ĉi kuraĝe ne tial, ke ni tiel volas, ke ni tion esperas, sed tial, ke la konkludoj de simpla logiko diras, ke tiel esti *devas* kaj ke *alie esti ne povas*. Longan tempon eble ankoraŭ la esperantistoj devos bataladi, longan tempon eble ankoraŭ ĉia bubo ĵetados sur ilin ŝtonojn, koton kaj malsaĝajn spritaĵojn, sed tio, kio devas veni, pli aŭ malpli frue venos. La iniciatoroj de la Esperanta afero eble ne ĝisvivos ĝis tiu tempo, kiam fariĝos videblaj la fruktoj de ilia agado, ili iros eble en la tombon kun la malestima nomo de homoj, kiuj okupadis sin je infanaĵoj, sed pli aŭ malpli frue por la maldolĉa kaliko, kiun ili trinkas el la manoj de la samtempuloj, la posteuloj konstruos al ili monumentojn kaj elparolados ilian nomon kun la plej granda danko. Longe ankoraŭ eble ili ŝajnos al la mondo senfortaj, multajn fojojn eble ankoraŭ ilia afero ŝajnos al la mondo eĉ mortinta kaj je ĉiam enterigita - sed tiu ĉi afero jam neniam mortos, ĉar ĝi morti jam *neniam povas*. La afero vivos kaj konstante rememorigados pri si; post ĉiu nova silenta tempo, se ĝi eĉ daŭrus dekon da jaroj, aperos nova revigliĝo; kiam laciĝos unuj batalantoj, aperos pli aŭ malpli frue novaj energiaj batalantoj, kaj tiel la afero iros tiel longe, ĝis fine ĝi plene atingos sian celon. Ne malĝoju tial, Esperantistoj, se nesaĝaj homoj ironie rimarkas al vi, ke vi estas ankoraŭ tre malmultaj, ne perdu la kuraĝon, se via afero iras malrapide. La afero konsistas ne en rapideco, sed en certeco. Multe da sencelaj aferoj ekbrilis antaŭ la mondo rapide, sed ankaŭ rapide falis; afero bona kaj certa progresas ordinare malrapide kaj kun grandaj malhelpoj.

Sur la supre montritajn 5 konkludojn ni turnas apartan atenton de tiuj esperantistoj, kiuj batalas por sia ideo *senkonscie* kaj tial ĉe la plej malgranda rimarko

de la kontraŭuloj ekstaras senhelpe kaj ne scias, kion respondi, aŭ perdas la kuraĝon. Ĉiuj tiuj konkludoj prezentas produkton de la simpla kaj severa *logiko*. Tial se oni diras al vi "la mondo ne volas vian lingvon", respondu kuraĝe: "ĉu la mondo volas aŭ ne volas, ĝi pli aŭ malpli frue *devos* akcepti ĝin, ĉar alie esti ne povas". Kiam vi aŭdos "oni diras, ke aperis nova lingvo, oni diras, ke tia aŭ alia instruita societo aŭ kongreso deziras elekti tian aŭ alian lingvon aŭ krei novan lingvon", respondu kuraĝe: "ĉiuj tiuj ĉi famoj aŭ entreprenoj estas fonditaj sur la plej absoluta nekomprendado de la esenco kaj historio de la ideo de lingvo internacia; tiaj provoj de la flanko ne sole de privataj personoj, sed ankaŭ de tutaj societoj ripetigis jam multajn fojojn kaj ĉiufoje finiĝadis kaj devis finiĝadi per la plej plena fiasko; lingvo internacia povas esti nur Esperanto, ĉar laŭ la leĝoj de la logiko kaj laŭ la esenco de la afero alie esti *neniel povas*".

Se oni diras al vi: "tiu aŭ alia esperantisto aŭ societo esperantista en tro granda sed ne prudenta fervoro faris ian falsan paŝon kaj ridindigis aŭ diskreditigis per tio ĉi vian tutan aferon", tiam respondu: "La afero Esperanta dependas de nenia persono nek societo, kaj nenia homo per siaj privataj falsaj paŝoj povas havi ian influon sur ĝian sorton; eĉ la aŭtoro de Esperanto mem estas nun por Esperanto absolute seninflua, ĉar Esperanto jam longe fariĝis afero pure *publika*".

La dua, kio sekvas el ĉio, kion ni supre diris, estas la sekvanta: Se la elekto de lingvo internacia dependus de ia kongreso de reprezentantoj de diversaj regnoj, ni longe, tre longe kredeble devus tion ĉi atendi kaj neniu el ni ion povus fari por tio ĉi. Sed se, kiel ni vidis supre, oni jam nun povas kun plena certeco kaj precizeco antaŭvidi, al *kia* nome lingvo la sorto difinis fariĝi iam internacia, tiam la afero ŝanĝiĝas. Ni ne bezonas jam nun atendi kongresojn: la celo estas tute klara kaj ĉiu povas sin tiri al ĝi. Ne bezonante rigardadi, kion diras aŭ faras aliaj, ĉiu povas alporti sian ŝtonon por la kreskanta konstruo. Nenia ŝtono perdiĝos. Nenia laboranto tie ĉi dependas de la alia, ĉiu povas agadi aparte, en sia sfero, laŭ siaj fortoj, kaj ju pli da laborantoj estos, tiom pli rapide estos finita la granda konstruo. Precipe ni turnas nin al diversaj sciencaj societoj kaj kongresoj. Ne rigardante, kion faras aliaj, ne atendante, ke aliaj prenu sur sin la iniciativon, ĉiu societo aŭ kongreso aparte decidu ion tian, kio alproksimigus la grandan komunehoman celon almenaŭ je unu paŝo.

一切在人类历史上起重要作用的理想，往往会遇到同一命运：当它刚出现时，同时代人对它不仅抱有一种明显的固执的怀疑，甚至有一种无法解释的敌意。这些理想的先驱者们必需极力战斗、饱受苦难。人们把他们看成是狂人，看成是幼稚的傻瓜，甚至于干脆认为是有害的坏人。而那些干着毫无益处、毫无意义的无聊事情的人，只要它合乎风尚、合乎成规，就不仅享受着人生的一切乐处，而且还赢得“学者”或“贤达”的美名。新理想的先驱们得到的唯独是嘲笑和攻击。他们遇到的第一个浅薄无知的顽童向他们投以轻蔑的眼光，说他们在干蠢事；遇到的第一个报屁股作家一开始就以他们为题材嘲谑笑骂一番，从不认为有必要去了解一下自己在干什么；而公众则总是象一个羊群跟在这些叫嚷者之后哄然大笑，连一分钟也不曾想一想，在这些讥嘲中究竟是否有一星半点逻辑和道理。谈到这些理想时，嘴角总要挂着讽刺、轻蔑的微笑，才算“时髦”。因此，甲也这样做，乙也这样做，丙也这样做。谁都怕用甚至一分钟来认真思考这被嘲笑的理想，因为他“早就知道”“它除了蠢事之外一无所有”。他还怕，要是他脑子里闪过一下想认真对待这件蠢事的念头，人们也会把他算在“那些傻瓜”之列。人们感到惊奇：“在我们这个讲求实际的时代，怎么会出现这类异想天开的笨蛋，怎么不把他们送进疯人院。”

可是过了一些时间，“淘气的幻想家们”经过无数斗争和苦难，达到了目的。人类由于这一重大的新成就更加富有起来，从中获取了最广泛而多样的利益。于是情况不同了。这个已经强大的新事物，对于人们似乎是那样简单、那样“不言而喻”，以致不可理解几千年以来怎么可以没有它而生活。后人们读到一些记载，谈到这个成就的理想刚出现的时候，同时代人如何反对过它，这时他们绝不肯相信，并且以为这一切都是写历史的人编造出来嘲骂古人的。他们会说：“难道当时全世界的人都是白痴吗？难道真有人用那样的无稽之谈，去反对这些先驱者，而其他的人却默不作声么？难道遇到的第一个五岁小孩会不对那些批评者说：‘先生们，你们说的这些全是骇人听闻的无稽之谈，你们鼻子底下摆着的事实不就已经驳斥它了么！’？真是绝对不可思议！这些历史学家肯定言过其实了！”

请读一读基督教诞生的历史和伦理学、哲学、科学等领域里的各种伟大理想诞生的历史，读一读发现美洲的历史、铺设第一条铁路的历史，等等，全都一样。“Es ist eine alte Geschichte, doch bleibt sie immer neu”（译者注：意为“事情是旧事情，却是万古常新”。）对于离光远的人，光的出现是必需的。但是近在咫尺的人却嫌它太刺眼。哥伦布的“应当有一条由西通往印度的道路”的设想，现在对于我们来说似乎是这么简单、这么自然。我们简直不肯相信曾经有过这样一些人，他们明知地球是一个球体，却怀疑不仅可以从东方而且也可以从西方到各国去，而且，在未经探查过的西方道路上可能存在着一些我们所不知道的有趣的国度。我们读到哥伦布当时所受到过的一些非难，例如：从来没有人从欧洲往西去过，因而是不可能的。又如：上帝禁止去，船只将沉入海底，永世将不再浮起，等等，这时我们会情不自禁地想道：作为成年人怎么能够说出这样一些今天连三岁小孩都要为之脸红的荒唐话来。然而在当时，正是这样一些谬论被认为是不容置疑的真理，认为是整个知识界最合乎逻辑的见解，而哥伦布的想法则被看成是不值一顾的儿戏。当蒸汽的力量和用途被展示给人们的时候，似乎哪一个有头脑的人会出来反对它呢？然而，发明者却必须经历多少年的斗争，忍受多少苦难和嘲笑！甚至目的已经达到，蒸汽机车在英国行驶了整整三年，并且带来了巨大利益之后，欧洲大陆上仍然有那么一些有学问的人，甚至整个的学术团体，不是走出去瞧一瞧，增长见识，却在那里挖空心思大做文章，说什么制造蒸汽机车是儿戏，是不可能的、有害的……等等。这是怎么一回事？我们想道：难道这是一种大家都患有的流行性白痴病么？难道真有那么一代人？是的，有那么一代人，而我们，正感到惊诧的这一代人，其实也并不比他们高明，我们的子孙也并不比我们高明。然而，这些用令人愤慨的陈词滥调进行攻击的人并不是白痴，虽然现在看来也许是白痴。他们的全部过错仅仅在于，由于我们大家都有的那种天然的精神上的惰性，他们要么不愿意考虑这些新生事物，宁愿满足于悠然自得的微笑，要么带着那种认为这些事情不可能办到的成见来对待。他们不去注意这些论点的毫无根据，力求使自己的一切论点都符合那个先已作出的判断，对于那些为新理想辩护的论证，他们则视而不见、听而不闻。所以，这些力求证明“众所周知是不可能的事”是可能的论点，对于这些有惰性思想的人来说，当然显得幼稚极了，正如他们那时的反对论点我们今天看来是幼稚的一样。

引进一种共同语以利各国人民相互交往，也属于那种被同时代人看来是异想天开、而被后人认为是那么自然、以致不可思议几千年来人们怎么可以没有它而生活的理想之一。我们的后代从历史书中读到，作为地球的主人，全世界智慧最高的代表者，作为半神的人类，在整整数千年的时间里毗邻相居却互不了解，那时他们一定不肯相信。“为此并不需要任何神力，”他们会说，“他们每个人都能发出一组使最邻近的人精确理解的特定的声音，那末，他们怎么想不到协商引进其中一组特定声音让大家都能彼此了解呢？如同在大多数开化民族之间早已引进特定的度量单位、特定的字母和特定的音乐符号一样……！”为引进一种共同语言而奋斗的人们，居然被同时代人指点着视为疯子、愚顽幼稚，甚至算不上一个正经人的称号；每个不学无术的家伙都可以在杂志上随心所欲地对他们进行嘲弄，而无人对这些家伙说：“先生们，你们可以认为这些理想能够实现或不能够实现，但是甚至不去了解就嘲笑他们，那是可耻的！”——我们的后代知道了这一切，会感到愤慨。他们听到我们许多同时代人对一般国际语理想、特别是人造语理想的非难，将会捧腹大笑。如象我们带着怜悯的微笑对待几千年前我们祖先中的那

个人一样，他也许道貌岸然但是毫无依据地叫嚷着表达我们思想的手段是有机的、自然的、历史所产生的物质（用象形文字书写）、而不可能”是在书房里造成”的人造的字母，反对引入人造字母，我们的后代也会嘲笑我们那些同时代人，他们仅仅根据目前的语言是盲目自发地形成的这一不能说明任何问题的情况，就大言不惭地断定语言不能人造，其理由是：“至今没有，所以不能！”在下一个世纪，一个十岁学生会老师说：“我怎么能相信会有人一再否认人造语存在的可能性，然而人造语已经存在于他们的眼皮底下，有了丰富的著作，并且在实践中完全起到了人们能够对国际语要求的一切作用。这些先生们与其总是高谈阔论，不如睁开眼看一看！成年人总是空谈各国人民之间发音器官的差异，然而每个孩子到处都看见一国人漂亮地讲着另一国的语言。这是可能的么？”老师回答说：“这实在令人难以相信，但确是如此！”

此外，当前关于国际语问题，习惯势力和精神惰性已开始逐步让位于健全的理智。很久以来，在这里或别处，各种报刊上出现了一些完全赞同这个理想及其战士们的文章。但是，这些文章仍然是胆怯的，似乎作者们担心别被弄去出丑才好。这些怯懦的呼声消失在叫嚷家和嘲笑家的喧哗声中了。于是，惯于倒向叫嚷得最厉害一边的、惯于视嘲笑者为智者、视攻击者为勇士以及视被攻击者为罪人的绝大多数公众，也就仍然总是把国际语理想看成是愚蠢而幼稚的幻想。我们打算去说服这些公众，因为我们将白费唇舌。只时间才会使他们信服。今天，他们起劲地往这个理想的先驱者们脸上抹黑；明天，他们则会以同样的劲头为这些先驱者建立纪念碑。我们的话只对那些试着对我们这个理想进行独立判断的人而言，他们在听来的形形色色意见的影响下失去了主见，不知如何是好，既想相信而又满腹怀疑。这里我们将对他们分析这个问题：我们，国际语理想的友人们，是否实际上是为一种空想而工作，是否有一种正如反对者要我们相信的那样的危险在威胁着我们，即我们的一切劳动都将付之东流，以及我们前进的目标是否明确、无疑和一定能达到。

我们知道，尊敬的听众们，你们惯于只敬重那种塞满大量引语、夹杂大批显赫人名以及靠大堆莫测高深、类似术语的语句而炫耀的论证。我们提醒你们，这一切在我们的话中是找不到的。如果你们认为只与名人有关的东西才值得重视，那么，请读一本关于国际语的著作，你们会在里面发现一连串曾为国际语理想工作过的光荣的权威科学家的名字。但是这里我们将抛开一切闲言废话，仅以赤裸裸的逻辑名义来讲话。不必去管张三怎么说，李四怎样说，而请自己思考吧。假如我们的论证是正确的，，请接受它们。假如是错误的，即使它们后面有千百个显赫的人名，也请抛开它们。

我们将系统地分析如下问题：1、国际语是需要的吗；2、在原则上它是可能的吗；3、它是否确有被引进的希望；4、何时以及如何来办到，将引进什么样的语言；5、我们目前的工作是否在向某个既定目的进行，或者仍然是盲目行动，并有徒耗时间的危险，而明智者仍得袖手旁观，待到“水落石出”。

国际语是需要的吗？这个问题以它本身的幼稚就会引起后代人发笑，如象我们当代人听到“邮政是需要的吗？”这个问题要发笑一样。目前，知识界的大多数人已认为这个问题完全是多余的，由于仍然有许多人对这个问题作否定回答，为了逻辑关系，我们还是把这个问题摆出来。这些人中的某些人提出的唯一理由是：“国际语将要取消民族语和民族。”说实话，我们绞尽脑汁，怎么也不能理解，假使有那么美好的一天，不再存在民族和民族语，而只存在着一个使用着一种共同语的人类大家庭，对于人类究竟有什么不幸。但是让我们设想，这的确是一件可怕的事情，我们也将赶快来安慰这些先生们。国际语仅想给那些象哑巴一样相处的不同国家的人民提供一种互相了解的可能性，而绝不想介入这些人民的内部生活中去。担心国际语会取消民族语如象担心邮政会取消人们之间的口语交谈一样可笑！“国际语”和“世界共同语”*（译者注：柴门霍夫把他创始的 Esperanto 叫作“国际语”，汉语译作“世界语”，一直沿用至今，请勿与之混淆。）是两个完全不同的东西，无论如何不得把二者混为一谈。假使设想，有朝一日人类汇合成一个大家庭，这个“不幸”（正如民族沙文主义者所称的）将不能归罪于国际语，而应归罪于人们改变了的信念和见解。那时候国际语事实上将使人们易于获得他们在原则上预期的成就；但是，如果不是由于人们自主地产生这种汇合的努力，国际语本身绝不会把这种联合强加于人。我们把民族沙文主义是否可取这个问题撇开，仅记下这一点：甚至最狂热的盲目的沙文主义也不应该排斥实现国际语的努力，因为实现国际语和民族沙文主义之间的关系跟民族爱国主义和爱家庭之间的关系是完全相同的。谁能够说，在同一国人民之间加强交往和协调（旨在爱国）会危及爱家庭呢？国际语不仅不会削弱民族语，反之，无疑会导致它们的大大加强和繁荣。由于有学会各种外国语的必要，因而目前很少看到精通本国语的人，并且这些语言之间不断相互干扰，结果愈来愈混乱、残缺，日益失去天然的丰富和魅力。但是，当我们都只要学一种（而且是极易学的）外国语时，我们都有将有可能透彻地学会本国语，而各种语言从众多邻居的挤压中解脱出来，为自己完整地保存了本民族的一切力量，不久就将发展得强大而光彩夺目了。

国际语的对头们提出的第二个理由，是担心可能从民族语中挑选一种作为国际语，那时人类将不是彼此接近，而会使某一个民族藉此获得超越一切的力量，把其他民族压垮加以吞并。这个理由并非毫无依据，但是，它只能用来对付那些未经思考仓促采取的错误的国际语形式。如果我们注意到国际语只能并且将是某一种中立语言（如下所述），这个理由就失去一切意义了。

如果把引进国际语是否可能这个问题（下面将谈到这一点）暂且放在一边，设想引进这种语言完全取决于我们的意愿，并且除开选择语言时明显的错误步骤，于是大家就应当同意：关于国际语的危害是无论如何也谈不到的。而这个语言所能带给世界的利益则是如此巨大和明显，以致不必去专门叙述它。但是，尽管仅仅是出于要使分析更加完善的理由，关于它我们还是要说上几句。

你们可曾想过：究竟是什么东西使人类高不可及地超过了和人类实际上是从同一方式进化而来的其他一切动物？要知道，我们之所以能获得高超的文化和文明，仅仅是靠了这一点，即我们掌握了能够交流思想的语言。假如我们不能用语言彼此联系，不能利用—借助于交流思想—几千年来各种知识和经验的成果以及数以亿万计的类似的创造发明，而不得从头开始来获取全部知识和智慧，那时我们，世界的自豪的主人，将会怎么样呢？那时，我们一点儿也不会比周围愚笨无

助的动物高明一些！去掉我们的手、脚，你想去掉什么就去掉什么吧，只要让我们留下交流思想的能力，-我们仍将是万物之灵，仍将永不休止地进步着；但是，给我们一百只手、一百种至今尚不知道的感觉和能力，而去掉我们交流思想的能力，-我们就只会是愚蠢无助的动物了。可是，既然连极不完全、极有限的交流思想的可能性对于人类都有这么巨大的意义，请想想，依靠它不仅可使甲了解乙，丙了解丁，戊了解己，并且可使他们每个人都能同其他所有的人彼此了解，完全地交流思想，将会带给人类何等巨大的无与伦比的利益！成百种最伟大的发明也不能如同引进国际语那样，在人类生活中引起这么巨大和造福的革命！举几个小例。我们努力将一个民族的著作翻译成各种其他民族的语言，为此耗去了极其大量的人力和金钱，尽管如此，我们只不过译了最微不足道的一部分人类文献，而蕴藏着丰富的各种思想财富的绝大部分人类文献，对于人类来说，仍然是无法得到的。但是，当有一种国际语存在时，人类思想领域里出现的一切将只译成这一种中立语，许多著作将直接用这种语言写，并且人的精神产品对于我们大家，都将是能够得到的了。为了使这个或那个部门知识完善，在每一个步骤安排了国际会议，可是那些真想听点有益东西的人不能参加，真有重要东西想交流的人不能参加。唯独那些能用几种语言夸夸其谈的人才能参加，它所起的作用是多么可怜！生命是短促的，而科学是广博的，我们必需学习、学习、再学习！我们只能把生命的一部分宝贵时光即童年和青年时期用于学习，可是不幸得很！这大部分宝贵时光却全被用于非生产性的语言学习了！如果依靠国际语的存在，我们把今日用在非生产性的语言学习的时间用于实际的、下面的科学研究，我们将会有多大的收获！那时人类将上升到何等高度！……

可是我们不再谈论这一点，因为听众们总是关心这种或那种国际语的形式，我们揣摸不定是否有哪怕是一个人怀疑这种语言的益处本身。但是，由于许多不习惯于精确估计自己的爱憎的人，通常好象是假使他们不赞成某个理想的这种或那种形式，就得全面地攻击这个理想本身。所以，出于分析的系统性，请尊敬的听众首先牢记：关于国际语总的益处-如果这种形式已被引进，他就不怀疑了。那么，先生们，请牢记我们得到的第一个结论，记下并且记住你们是同意这个结论的：

能使各国人民赖之相互了解的国际语的存在会带给人类巨大利益。

三

现在来谈第二个问题：“国际语是可能的吗？”对于这个问题，任何没有成见的人也不会有丝毫怀疑，因为，不仅不存在甚至微小的反驳这个可能性的事实，也不存在有一分钟使之怀疑的极小原因。实际上，有一些人带着科学的自信劝说别人，似乎语言是取决于各国人发音器官的各别的生理特性，取决于气候、遗传、种族交叉、历史条件等天然的、有机的东西。特别是这种说教一旦穿插以足够数量的形形色色的引语以及对人们来说是神秘莫测的术语之后，就更加令人佩服了。可是，敢于有主见有见识的人都知道得很清楚，这一切不过是空洞的伪科学的闲聊，经不起一个孩子一驳。从日常生活的经验中，我们大家十分清楚地知道，如果从任何一个国家和民族带来一个孩子，从他出生之日起就把他置于完全陌

生，甚至生活习惯完全不同的民族的人们中受教育，他将讲一口流利而地道的这一国语言，如象当地的儿童一样。对于一个成年人来说，学外国语通常是困难的，这根本不是由于发音器官构造的缘故，而单纯是由于他没有耐心，没有时间，没有教员，没有条件等等。同样是这个成年人，如果他在童年时代没有受过本国语教育，而靠进修来学本国语，也会遇到同样的困难。当前每个有知识的人最终也必须学会几种外国语，他决不会把哪几种语言似乎适合他的发音器官作为条件来选择，而只会选择他所需要的语言，因此，大家都学同一种语言从而能彼此了解代替学几种不同的语言，是没有 什么不可能的。即使大家并非完全掌握了这种共同接受的语言，即使在当时，国际语问题也已经解决了。人们也不会像聋哑人似的相处了。应当记住，如果大众都知道为了同全世界交往只需学会一种语言，那末，到处就会出现这种语言的优秀教师和专门学校，大家都会自愿而热情地学习这种语言，最终每个父母都会使小孩从童年时代起，在学习本国语的同时习惯于学习这种语言。于是，把人们是否愿意选择某种语言作为国际语以及他们是否会就此选择达成协议这个问题暂搁一边。我们从上述一切就毫无疑问地证实这个事实：国际语本身存在是完全可能的。那末，请好好记住直到现在，我们所得到的两个无疑的结论：

(1) 国际语会带给人类巨大利益；

(2) 国际语的存在是完全可能的。

四

有朝一日国际语将会被引入吗？如果得到了国际语会给人类带来巨大利益，它的存在又是可能的结论，那末，从这两个结论本身就得出一个结论：这种语言迟早必将被引入，因为反之就必须否认人类具有各种甚至最起码的智慧。如果能够起国际语作用的语言至今还不存在，仍待创造，那末本章开头所提出的问题的答案还是疑而未决的，因为还不知道能否造出这种语言来。但我们确已知道，已经有相当多的语言存在，其中每一种在必要时都有可能被定为国际语，仅存在为此目的其中一种更合适些，而另一种则较差的差别而已。于是，万事俱备，只待我们愿意和选择罢了，-在这种情形下，对上述问题的回答已不容置疑了。人们有意识地生存着，并且不断地追求着自己的福利；因此，倘若我们知道有一件事物能给予人们巨大、无疑的利益而又可能得到的话，我们就总是能够断定，人们一旦注意到这个事物，他们就会百折不回地愈来愈努力去获取它，不达目的，誓不甘休。假如有两群人被一条小河分隔在两岸，但是知道相互往来对他们很有益处，而又看到连接两岸的木板就在手边，在这种场合，无需是先知，也能够断言，这木板迟早会架过河去，交往将安排就绪。

的确，通常要经过一段时间的犹豫，而这种犹豫往往产生于一些毫无意义的借口：聪明人说，搞交往是儿戏，因为他们之中无人来把木板搭过河，况且这件事全然不合潮流；有经验的人说，前人不曾在河上搭过木板，因而是幻想；有学问的人证实道，交往只能是自然而然的事，人体不能够在木板上移动，等等。然而木板迟早还是会被架起来，交往被安排就绪。一切有益的理想是如此，一切有

益的发明也是如此。每个不带成见的人，只要他们能得到这个明确的结论，即所产生的事物十分有用，同时又能够得到，几乎总是能够断定：不管守旧派如何从旁干扰，这个事物迟早必定会被接受。因为作为保证的不仅有人类天生的才智，而且还有其追求现实的福利和利益的努力。国际语也将是如此。许多世纪以来，人们还没有感觉到对国际语的迫切需要，也就未曾多去思考这个问题；但是目前，当人们之间的频繁交往使他们注意到了这个问题，开始意识到国际语将给他们带来巨大利益而又可能获得成功的时候，他们无疑会为它愈来愈努力奋斗，它的必要性也将与日俱增地被他们感觉到，并且在这个问题得到解决之前，他们是不会放心的。你们能怀疑这一点么？一定不能！这个理想何时实现？我们现在不打算预言：可能在一年、十年、百年甚至几百年之后才能实现—但有一点已是深信无疑的，即不管这个理想的第一批先驱者将要受多少苦难，尽管这个理想还会几十年、几百年地默默无闻，它却是永远不会消亡的了。要求引进国际语的呼声将会持久地愈来愈响亮。如果社会本身不解决这个问题，最终，各国政府迟早一定要让步，安排国际会议并且选择某一种语言作为国际语。这仅仅是个时间问题：你们有些人会说，这个事物不久即将到来，另一些人则说，只有在遥远的将来才有可能。既然这个事实总会到来，既然看到了国际语的巨大效用，同时又看到其获得成功的可能性，人类就不会永久对此事不闻不问，就不会甘愿永远成为一群互不了解的可怜虫。对此你们已是毫无疑问的了。因此，请记住我们得出的第三结论，即：

“国际语迟早必定会被引入。”

我们在这里稍停一下，用三言两语来谈谈我们，国际语理想的战士们。从我们的论述中你们看到，我们绝不是你们之中许多人也许见过的，以及许多杂志不愿深入了解我们为之奋斗的理想实质，就把我们描绘成是那样的空想家和幻想家。你们看到我们是在为一个将带给人类巨大利益、迟早必定会获得成功的事业而奋斗。一切明智的人都能够不惧怕愚昧和不动脑筋的人们的嘲笑，随之勇敢地加入我们的行列。我们在为一个经过深思熟虑并且已深信无疑的事业而战斗，因此，任何嘲笑和攻击都不能使我们离开这条道路。未来是属于我们的。即使设想，我们为之奋斗的国际语的形式在将来显得是错误的，未来的国际语并不是我们所选择的这一种，但是，这也断然不会使我们惶惑不安，因为我们并不是在为这个形式，而是在为这个理想而奋斗。我们之所以赋予我们的斗争一种具体形式，仅因为一切抽象的理论的斗争通常会导致一无所获。下面我们将证明即使这个语言的具体形式，也完全是经过周密考虑并且有着无疑的光明前途的；但是，即使你们怀疑这一点，这个形式和我们也并不是密不可分的：如果这个形式显得是错误的，明天我们将换一个；出于需要后天我们还将换一个，但是，我们将为我们的理想一直战斗到它彻底实现之日为止。如果我们屈从于冷漠的个人主义的意见，仅仅因随着时间的推移，国际语形式也许不是我们今日为之奋斗的这个形式而停止工作，这就如同因以后也许会发现更好的交通方式而拒绝使用蒸汽，或者因后来可能会找到更好的国家形式而拒绝进行国家体制改良一样。我们现在还是弱者，每个顽童都有可以指点着嘲笑我们。可是，谁笑到最后，谁才算笑得最好。我们的事业进展得很缓慢而又艰难；很可能我们中间的大多数人活不到我们的活动取得成效的那个时刻，我们一直到死都将是嘲笑的对象，但是我们直到死都将抱着这个信念，我们的事业是不朽的，它永远不会消亡，迟早一定要达到目的。

即使我们因长久的劳而无功感到疲乏，失望而厌倦地垂下了双手，这个事业也不会消亡，代替疲惫的战士将会出现新战士。因为，我们再重复一遍，既然国际语会带给人类巨大利益，而它又是可能获得成功的这一点已无疑问，在这种场合，对一切未被陈规所蒙蔽的人来说，都不会有丝毫怀疑，即它迟早必将获得成功，直到国际语理想实现之日止，我们的持之以恒的劳动将永久存留在人类记忆之中。后人们将以祝福的心情把我们怀念，他们会象我们对待曾经嘲笑过发现美洲、发明蒸汽机车等聪明的同时代人那样，去对待那些现在把我们叫做幻想家的聪明人。

五

让我们回到中断了的分析上来吧。我们已经证明了国际语迟早必将被引入，但是还存在一个问题：它将在什么时候和以什么方式到来？这个东西可能只有在几百年、甚至几千年以后才会到来吧？是否必须经由各国政府彼此协商？为了产生对于这个问题较为满意的答案，我们必须先来分析另一个问题，即：“能够预见什么样的语言将是国际语么？”前面的问题和这个问题稍有关联，如果不能预见什么样的语言将成为国际语，而各种语言为此都有着不同程度的相等机会，那末，就必须等到所有的（至少是最重要的）国家的政府为此目的决定安排会议并对国际语问题作出决定。谁知道这些政府对各种新事物作出决定是多么艰难，谁就会懂得，待到政府认为国际语问题已经相当成熟，值得一顾，还要过许许多多年，而等到以后各种委员会和外交官们对这个事物作出决定，虽然又得过若干年。个人和团体在这里是无能为力的，只能不断地催促政府，没有政府的介入，他们是不能解决这个问题的。在这种情况下，问题的解决就是极其渺茫的了。但是，如果能够精确而肯定地预见究竟什么样的语言在某个时候将是国际语，那就完全是另一回事了。那时就不必无止境地等待，一切团体和个人都可以自己作主为推广这个语言而工作，这个语言的信徒会与日俱增，它的著作会迅速丰富起来，国际会议可以立刻开始使用它，以使到会者彼此了解，这个语言在最短时期就会在全世界强大到只待各国政府承认这个既成事实的程度了。我们能够预见什么样的语言将是国际语么？可幸的是，我们能够完全肯定地回答：“是的，我们能够预见什么样的语言将是国际语，我们能够不带半点疑问十分准确而肯定地预见。”

为了使听众们信服这一点，请你们设想各国代表会议已经召开，让我们来看看，他们会选择什么样的语言。不难证明，只有唯一的一个语言可供他们选择，而选择别的某种语言，即使他们想干，也是干脆不可能的。假若他们硬是违背一切期待并且不顾一切明智的论证，还是选择了别的某种语言，那时，生活本身就会反对它，他们的选择只会成为一纸空文。

我们这样设想：各国代表聚集一堂进行国际语的选择。他们面前有如下可能：1、从现存的活着的语言中选择一种；2、从已死去的语言（如拉丁语、希腊语、希伯来语）中选择一种；3、从存在着的人造语中选择一种；4、指定一个委员会来创造一个还不存在的全新的语言。为了让听众们能在思想上参加这个选择与考虑的工作，我们必须先来介绍一下上述几类语言的特点。那些活着的和已死去的语言的特点对于听众或多或少有所了解，因此，我们仅就对于大多数听众来说显

然是绝对的“terra incognita”（译者注：意为“未知的国土”）的人造语来说几句。

人造语理想是如何在人头脑里产生的，这个理想怎样经历了种种阶段，从最粗糙的万国通用文字，一直发展到全面而丰富的语言最完善的典型，为此目标进行过多么巨大数量的试验，以及近两百年来，为这个理想付出了多么巨大的劳动，—关于这一切，我们都不去谈，因为你们没有足够的时间和耐心来听完。我们只说说人造语特别的性质。由此我们自然会得到近在眼前的而且是目前存在着的国际语最完善的形式，而不是那些并不具备大多数被我们分析过的性质的已失败的尝试。

除了在民族关系上的完全中立外，人造语具有如下的优越性：

(1) 它惊人地，令人难以相信地易于学习：可以毫不夸大地说，它比一切自然语至少容易五十倍。没有接触过人造语的人甚至不能相信它容易到了何等程度。伟大的作家、哲学家列夫托尔斯泰（肯定全世界没有人敢于怀疑他想为国际语做广告宣传）曾这样谈到过世界语（Esperanto）：“学会它是那样容易，以致我得到世界语语法、字典和几篇用这个语言写的文章，学习了不到两小时，如果不说写的话，我已能自由地阅读了。我们欧洲人用一点儿时间学习这个语言，无论如何其代价是如此微不足道，而其结果—假如我们每个人，至少是欧洲人和美洲人，都有来学习这个语言—是如此理想，以致我们不能不做这个尝试。”先生们，请想想，“学习了不到两小时”这意味着什么？一切不带成见的正直人，亲自花一点儿功夫实际接触世界语代替妄作议论，都会有相同的体会。的确，有文化的人比没有文化的人学会世界语要快一些，但是没有文化的人也能轻而易举地学会它，因为学习世界语并不要求学习者具有任何基础知识。你们会在世界语者中发现许多学识这么浅薄的人，他们至今用本族语书写还是非常糟糕，错误百出；可是他们用世界语书写却能正确无误，而且他们学会这个语言仅仅用了几个星期的时间，同样是这些人，学会某种自然语至少需要四、五年。

一八九五年，一群瑞典大学生来到奥得萨，他们只会讲瑞典语和世界语。一个记者想同他们交谈，早上，他平生第一次捧着世界语课本，到了晚上，他已能相当流利地同这些瑞典人谈话了。

国际语这种令人难以相信的容易是从哪里来的？一切自然语都是靠各种各样纯偶然环境聚积的方式而形成的，这里面没有任何逻辑、任何预定计划，而单纯是使用在起作用：这个词是这样被采纳的，所以必须这样用；那个词是那样被采纳，因此必需那样用。所以早可以说：依靠人的才智有意识地依照严格确定的逻辑规则所创造的表达思想的声音体系，比那种偶然地无意识地形成的声音体系，应当容易许许多多倍。在这里我们不可能来分析人造语创造者们的全部思路，也不可能详尽地介绍同自然语比较人造语所具有的巨大简化，因为这需要极其广泛的论述。因此，我们只简单地举几个例子。譬如说，几乎在所有的语言里每个名词都属于这种或那种性，如“头”这个词，在德语属阳性，在法语里是阴性，在拉丁语里则是中性，难道这里面有着起码的意义或目的么？然而，记住每一个名词的性对于学习者来说是多么艰难！为了达到不把“La fin”说成“Le fin”，或者不把“der Strick”说成“das Strick”*（注：法语 La fin（终了）是阴性词，

Le fin 错用了阳性冠词；德语 der Strick (粗绳) 是阳性词，das Strick 错用了中性冠词。) 这种熟练程度，学习者必须多少次练习，练习，再练习！在人造语里，这种名词的性被整个地抛掉了，因为它在这个语言里毫无目的。你们这就得到了一个如何用微不足道的手段使语言大大简化的例子。在自然语里存在着最复杂而易于混淆的变格和变位，不单每个变格和变位有着大量各种各样的形式，而且它们中每一个还有一整套形式。例如，动词变位不仅对于每个时和式具有整套形式，而且这些时和式中每一个对于人称和数又有着单独的形式。这就有了一长串必须学会和记住的语法表；但这仅仅还是开头；加之以大量各自有着一系列形式的不规则的变格和变位，不但必须学会和记住，而且还应当不断熟悉什么样的词按规则变格和变位，什么样的词是不规则的变格和变位，依据这些规则和不规则的变化表，这个单词应该如何变化，掌握这一切需要有坐针毡的耐性，大量的时间和经常不断的练习。人造语只用六个小词尾“i、as、is、os、us、u”代替这些要求用整年整年坚忍的功夫才能掌握的混乱的语法变化，用几分钟就能熟练地掌握它，永远不会忘记，也不至于混淆，你们会大吃一惊：“这怎样可能呢？”这很简单；世界语告诉你们，变格完全是不必要的，因为全都可用本来就用的前置词来代替；至于变位，不仅对于所有的动词有一个表就够了，即使这个表（除开表现特别形式的分词）只有六个词尾，即：现在时、过去时、将来时、不定式、假定式和命令式。你们立刻会想到，由于这个极小的动词词尾变化表，这个语言不是失去了柔软性了吗？绝对不是那样，接触一下人造语就会看到，比起自然语的错综复杂的变化表来人造语的动词词尾变化无与伦比地更好、更精确地表达思想的一切细微差别，因为人造语所扔掉的并不是语言所必需的东西，而是毫无用处的累赘。事实上，既然在动词前面的人称代词已经十分清楚地表明了人称和数，这些单独表示不同人称、数、时和式的新的一系列词尾当然是完全多余的了，那末还要这些词尾干什么呢？

大多数(特别是那些最有可能被选为国际语的)语言的发音对于学习者来说，真是无所适从：同一个字母在这个词里要发音，在另一个词里又不发音或者是另一种读音；同一个音素在这个词里这样写，在另一个词里又得那样写……法国人和英国人为了学会正确地用本国语书写，必须用整年整年的时间！根本改变这种拼写法是绝对不可能的，因为在那时候大量的要么彼此无法区别，要么仅仅靠某种难以查觉的发音上的细微差别相区别的词，书写起来就完全不能彼此区分了。人造语则为每一个字母规定了响亮的、严格限定的、始终相同的读音，于是，拼写法问题在人造语里就根本不存在了。只要学会一刻钟人造语（即是说，只要一接触到它的最简单的字母表之后）就能够正确无误地进行听写了。在自然语里，达到这种程度必须经过好些年艰难而枯燥的学习。

从上述几例中，你们可以得到一个概念：有意识的创造给予这个语言以多么巨大的简化。我们当然还能举出别的许多例子，因为在自然语里处处都可遇到大量困难而混乱的东西，在人造语里，这些东西要么作为累赘干脆丢掉了，要么把它们归纳到某一、两个小词或规则里去了，而丝毫无损语言的柔软性、丰富性和精确性。可是，对于这个问题我们不多谈了，而只说一点，即：世界语的全部语法仅仅由十六条简单的规则组成，每个人都能在半小时内完全学会它！经过仅仅半小时的世界语学习之后，学习者就掌握了全部语法和语言结构，剩下的只是简单而容易的记单词了！为了理解和评价这一点的全部重要性，请设想你们学习某

种自然语，经过好几年耐心的下功夫，终于熟练地掌握了这个语言的结构，并且能够肯定今后不会犯语法和拼写的错误，现在只需记住尽可能多的单词就行了，——这时你确实会感到幸福，并且说道：学习中最为困难、最枯燥的阶段已度过了……不是么？学习世界语在半小时之后就能够达到这个程度了！

因此，即使世界语只有上述这个性质，即语法和拼写的极其容易和规律性，也应当说它比一切自然语容易许许多多倍。世界语容易并非仅止于此。当达到只需要学单词的程度时，即使在这方面也会遇到极大的简化。譬如说，这个语言的规律性本身就能使学单词事半功倍，因为知道了一个词的名词形式，不必学也会知道它的形容词、副词、动词等形式。在一切自然语里面，对于言语的每一部分的极其大量的表现法都有着单独的词（如：法语 parler 言语, oral 口语, Verbalement 口头语）。取得了完全的、不受限制的、把所有的词同一切前置词和别的词结合的权利，就能使您从背诵大量单词的负担中解脱出来，这些词在自然语里只因某种原因不准许这种和那种词的合成，而必须有自己单独的词根。除了世界语具有的这些天然的造词的方便外，还可在里面找到独特的所谓人为的减轻单词学习负担的手段。例如接头语和接尾语，从中仅举几个为例：接头词“mal-”表示给与词根直接相反的意义，如：“bona”（好的）-“malbona”（坏的），于是懂得了“mola（软的）、varma（热的）、largxa（宽的）、supre（在上边）、ami（爱）、estimi（尊敬）”等词、就能用已认识的接头词“mal-”造成“malmola（硬的）、malvarma（冷的）、mallargxa（窄的）、malsupre（在下边）、malami（恨）、malestimi（蔑视）”等词；结尾词“-in”表示阴性，如“patro（父亲）-patrino（母亲）”，于是知道了“frato（兄弟）、onklo（伯父）、fiancxo（未婚夫）、bovo（公牛）、koko（公鸡）”等词，就不必去学“fratino（姐妹）、onklino（伯母）、fiancxino（未婚妻）、bovino（母牛）、kokino（母鸡）”等词了；接尾词“-il”表示工具，如“trancxi”（切）-“trancxilo”（刀），于是，知道了“kombi（梳）、tondi（剪）、pafi（射击）、sonori（响）、plugi（耕）”等词，就学会了“kombilo（梳子）、tondilo（剪子）、pafilo（枪）、sonorilo（铃）、plugilo（犁）”等词了。此外还有许多这种可使这个语言的词典大大缩小的词的小成分。

现在，请回忆我们所叙述过的关于人造语结构的一切，如果我们说人造语比自然语至少容易五十倍，而毫无一点夸大，你们会轻快地表示同意。请记住人造语这个极大的容易性，因为后面我们还要谈到它。

（2）人造语的第二个显著的性质是它的完善性，这个性质由数学般的精确性、柔软性和无限的丰富性所组成。还是在第一个人造语出世之前，一切名人都预见并预言人造语将具有这种性质，他们严肃地对待这个对于人类是极为重要的理想，而不同于当代形形色色的衮衮诸公，生怕一沾了人造语要素的边，就会有辱他们的荣誉和尊严似的。我们可以引用培根、莱布尼兹、巴斯卡尔、戴布罗斯、孔狄亚克、笛卡儿、伏尔泰、狄德罗、沃尔内、昂贝尔、麦克斯·密勒等伟大权威的名字为例，但是我们把引语看做只不过是伪科学诡辩家的棍棒；因此，我们不可以引语自矜自夸，力求单用逻辑来证明一切。人造语不独可以而且一定要比自然语更完善，如果细想下面的事实，就会明白：一切自然语都是由一个人重复他人的话这种方式形成的，任何逻辑、任何人的才智的有意识的决定在这里都不起作用。多次听到过的各种说法，可以用，那些从未听到过的说法，则不许用。

所以，在一切自然语里，随处都有可以遇到下述现象：你脑子里出现了某种概念，但是……你不可能用口头字眼来表达它，于是必须借助于既噜嗦又极不合适的描述来表达这个作为一个观念、一个精神上的词在你头脑中存在的概念。譬如说，由于通常是女人们从事洗涤工作，你在一切语言里都可取得表达“洗衣妇”这个概念的词；可是，如果男子原来担任了这个工作，在许多语言里你就毫无办法，不知道怎样来称呼那种人，因为表达从事洗涤工作的男子的这个词，你从来还没有听到过！至今只有男子从事医疗工作，但是，当出现了女医生或者妇女取得了某种学位时，在大多数语言里都没有表达她们的词！为了表达她们的名词需要凭借几个单词的描述，而你还想从她们的称呼中造出形容词、动词等等—这简直是不可能的！在一切语言里，都可以发现许多没有这个或那个性、格和原形的名词，发现没有这个或那个比较级和形式的形容词，没有这个或那个时、人称、式等等的动词，以及可以发现从这种名词不能造出形容词，从这种动词不能造出副词等等。我们重复一次，因为一切自然语都不是以逻辑，而是以盲目的“都这么说”或“都不这么说”为依据的，于是，通常不可能表达头脑中所产生、至今尚未听到过用词来表达的各种概念，而必须依靠描述。但是，在有意识地以严格的、不容许任何例外和随意的思维规则为根据的人造语里，就不能有类似的情形了。“那个词没有那种形式或者不许可那些种概念的结合”这类说法在人造语里是完全不可能的。譬如设想，明天男子获得了生育或者亲自哺育婴儿的能力，—在这个语言里马上就有了现成词来表达他，因为在人造语里，不可能有某种专为一个性存在而不为第二个性存在的词。假设明天某人选择了一种新的甚至最奇怪的职业，例如空中作业，—立刻就有现成的词来表达他，因为在人造语里，只要有了表现职业的接尾词，就可能表现脑子里出现的每一种职业。

除此之外，别忘了人造语的完美性是可能达到无止境的，因为任何一种语言里的每一个好的规则，好的形式和好的表现法，人造语都完全有权吸收过来，自己可能有的缺点，它都有有权改进和变换，而在自然语，类似的话提都不能提，因为那样一来，自然语就已变成人造语了。

除了我们分析过的人造语两大优点（异常容易和完善）之外，还有别的一些优点，我们就不讲了。现在我们直接来看人造语的坏处吧。谁稍微接触一下人造语，并且有足够的勇气相信他所看到的一切而不是闭着眼人云亦云，谁都只能得到一个结论，同自然语相比较，人造语没有任何缺点。确实，你们都有机会听到许许多多对人造语的攻击；对于这些攻击，我们只能用一个答复来回敬，这一切都是出自那些对人造语一无所知，甚至从未见过它的人之口，—他们不仅没有见过，没有考查过，甚至从来没有用逻辑方法去思考过它的本质，他们不想一想他们在讲些什么，宁愿大谈特谈一些貌似时髦实则荒谬的句子。即使他们稍微接触一下人造语，也会发觉他们的话全是虚假的；即使完全不同这个语言接触，而单在理论上想一想，也会忽然看见他们所谈的话连一点儿基础都没有。假如某人忽然想使人相信邻城里所有的房屋都是纸造的，那里每个人都有没有手和脚，他只能使那些把一切冠冕堂皇的话奉若圣旨的人们信服。可是，明智的人最初就会以批判的眼光看待这些废话，因为，他根据常识会认为这些话毫无可接受的基础。当他还有某种疑问时，只要到邻城去瞧一瞧就会相信他所听到的一切完全都是有稽之谈。人造语也是如此：代替人云亦云只要想一想这些废话的实质，就会明白它们毫无基础。如果理论上的考虑对于你们还不够的话，那末只要去瞧一瞧，

读一本人造语课本，了解这个语言的构造，翻阅一下它的已相当丰富的各种各样的著作，做做某种尝试，看看随时都在你眼前的事实，那时你就会明白你听到过的这一切反对人造语的话是多么荒唐。你听到过诸如“语言不可能是在书房里造成的，正如活生物不能从化学家的试验瓶里造出来一样”的废话；这句话是多么动听，多么“有见识”，以致绝大多数人一听就相信人造语是儿戏已是千真万确的了。可是，倘若这些人有那么一点儿独立批判能力来提出一个小小的问题“为什么？”，那时候，这句响当当的话一下子就在他们眼里失去一切意义了。因为他们发觉没有任何逻辑答案存在，这句废话无非是娓娓动听的词语声音的组合，没有丝毫逻辑的基础。就是那种废话，也可以用来反对人类使用已久，从中获得了巨大利益的人造字母，用来反对用蒸汽或自行车来搞交通，用来反对我们整个人类的文明！每当出现一种新的有益的理想，那些人就固执地重复一次这句或类似的空话……唉，空话，空话，空话，你何时才不再束缚人们的思想呢！

你听说过人造语是不可能的，使用它会互不了解，各国人会用来各异，用它什么也不能表达等等，等等。如果我们注意到，这一切是每一个稍有正义感和善意的人都能够轻而易举地实际考查的事物，而那些空话家们单纯不愿考查他们道貌岸然讲出的话，为了博得听众的掌声，仅仅因为它是新事物还不时髦，就宁愿闭着眼往它脸上抹黑。那时候，这一切废话不仅显得可笑，而且简直是令人愤慨了。停止胡说八道，去瞧一瞧吧。你会看到你的一切话不过是无礼谎言罢了：你会发现人造语久已存在，绝大多数民族久已广泛地使用着它，同时获得了最大利益，他们无论书面上或口头上都满意而十分精确地互相理解；每个民族都完全平等地使用着它；它的各种各样的著作相当引人注目，人的思想感情的一切细微差别它都有能以最完好的方式表达出来……与其盲目地高谈阔论，不如去看看事实，看看这些久已存在着、谁都可以轻而易举地考查得到的无疑和不可否认的事实。那时，你就丝毫不会怀疑反对共同使用人造语的理由绝对地一个也没有。

现在回到本章开头所谈的问题上来吧：我们设想，最重要国家的代表们集会一堂来选择国际语。我们来看看他们能够选择什么样的语言。不难证明我们不但可以满怀信心地，而且可以肯定和精确地预见他们的选择。

从上述的关于同自然语比较人造语的巨大优越性中，就自然得出他们只能选择人造语的结论。我们还是来设想一下，不幸整个会议全是由墨守成规的人和一切新事物的反对者所组成，他们头脑里有一个宁愿选择各方面都不合适的自然语，也决不选择合适百倍的人造语的观念。我们看看那时候将是怎样的情形。如果他们忽然想起从现存的活着的民族语中选择一种，在这种场合，这里出现的巨大障碍不单是各国间彼此的妒忌，而且还有每个民族天生的单纯对于威胁自己生存的惧怕。因为不言而喻，其语言被选为国际语的国家立刻就会获得超越一切的力量，轻而易举地将别国压垮吞并。但我们设想大会代表根本就不顾这一点，或者为避免相互妒忌和吞并并选择了某种已死去的语言，例如拉丁语。那时又将是怎样的情形呢？这很简单，大会的决定只会成为一纸空文，事实上永远不会实现。一切自然语，活着的甚或已死的，都难学得要命，即使学个一知半解，也只对于占有大量空闲时间和生活优裕的人才有可能。于是我们就不会有名符其实的国际语，而有的不过是上流社会的国际语罢了。这件事之所以如此而不是别样，不单是逻辑向我们表明了这一点，而且生活本身久已明显地向我们表明了这一点：其实拉丁语早就被各国政府选为国际语，根据政府的命令，青年们早已年复一年地

将这个语言作为必修课来学习了。但是否有许多人精通拉丁语呢？大会的决定并未给予我们新东西，只不过是重复那个早已作出并已实施、无益而且毫无结果的决定而已。在我们这个时代，即使最有权威的大会的决定也已不能赋予拉丁语以它在中世纪曾具有的那种力量。当时，各国政府、整个社会、整个全能的教会，甚至生活本身都不单为了它的国际性甚至它的绝对统治地位而一致推崇它。那时候，它代表着各种科学和知识的基础，人们把一生的大部分时间献给了它，它排挤掉了一切民族语，学者们只因用本族语不可能表达全部思想而把它作为必修课来学习和研究。然而不管怎样，这个语言不仅败亡了，即使它在自己的黄金时代也不过是这个社交界的上层等级的附属品！如果在选择了人造语的情况下，几个月之后，不仅全世界、社会各阶层，不仅知识界和富有者，就连最贫穷、最无文化的村民都有能极好地掌握它。

由此可以看到，将来的大会除了人造语之外不可能选择别的任何语言。当有可能选择具有无疑而明显的优越性、各方面都优于自然语的人造语的时候，而去选择某种自然语，正如有可能从巴黎用火车运送一件东西到彼得堡，而偏要用马一样愚蠢。没有一个大会能做出那种选择。但是，即使设想的这个大会是那样考虑不周和墨守成规，以致做出了如此荒谬的选择，这个选择也会迫于环境的压力仅仅成为一纸空文。在生活中，国际语问题事实上仍将等到迟早召开新的大会来选择国际语才能得到解决。

于是，请记住我们得到的这个结论：未来的国际语只能和必定是人造语。

六

现在还有一个问题尚待解决：究竟什么样的人造语将被引入供共同使用。马上回答这个问题似乎是不可能的，因为“你无疑会这样说——人造语已有那么多，而且还能增加一千倍，因为一切个人都可以随心所欲地造出独特的语言来。”是否有某种可能预见它们中谁会当选呢？对于不了解这个事物的人来说，乍一看似乎会摇头。这是由于上述的关于现存的可能还会出现的人造语数目的见解是完全错误的，是由于对人造语的历史和要素的无知而产生的。其实预见并预言什么样的人造语会被选中是十分容易的。

首先我们确认这一事实：尽管两百年以来，为数众多的人已经或正在从事人造语的研究，到目前为止其实却仅仅出现两个成功的语言，即沃拉普克语

（Volapük）和世界语（Esperanto）。请注意：仅仅两个人造语。的确，你们几乎每天都有在杂志上读到，一会儿在这里，一会儿在那里，又出现了一个或几个人造语，人们举出它们的名字，甚至时常给你关于这些语言的构造的简介，带给你一些所谓新语言的句子，在公众看来，似乎新的人造语如雨后春笋在产生着。但是这个看法是完全错误的，它之所以产生，是由于这些杂志认为不必去考究所写的东西，只满足于有可能向读者提供笑料，或者作为嘲弄。须知，每天杂志上的“新的国际语”的醒目标题下所带给你的那些东西只不过是方案，一些粗制滥造的方案而已，它们离实现还差得很远呢。这些方案有时以几页短文的形式出现。有时却以充斥着大量许诺的文句的大部头方式上市。——它们问世了，顷刻间却消

失在地平线上，再也没有消息了。当这些方案的作者着手实现时，他们马上会承认这已是力不从心的事情，并且相信这件事在理论上似乎是那么容易，在实践中却显得十分艰难，甚至不能完成。为什么这些方案是那样难以实现，以致至今才出现两个成熟的有生命力的语言—关于这一点后面我们再谈，同时，请只注意这一点：到目前为止仅存在两个人造语，于是假若大会今日召开，可以选择的只有这两个。因此，大会的问题就根本不象初一看那样艰难了。从中选择哪一个，大会同样不会有丝毫迟疑，因为生活本身早已明显地解决了这个问题。而且沃拉普克语早已被世界语排挤掉了。世界语以惊人的优越性超过了它。大家都可一眼看出，连最热心的沃拉普克语者也不否认。讲讲下面的事实就够了：沃拉普克语是在公众正热衷于这个新理想的时候出现的，世界语则由于作者经济困难晚几年才问世，当时却已四面逢敌了。沃拉普克语者擅长鼓动，他们大张旗鼓地使用了美国广告术，而世界语者却几乎一直没有任何物质条件，活动起来显得笨拙并且孤立无援；尽管如此，从世界语出现之日起，就有大批沃拉普克语者公开转到世界语方面来，更多的人明知沃拉普克语比世界语差得多，但不服输、同一般国际语理想决裂了。在世界语存在的整整十三年中，世界上甚至没有一个人—重复一遍：没有一个人—从世界语转向沃拉普克语！世界语，尽管它必须艰苦奋斗，却不断成长、开花、壮大。而沃拉普克语却早已被大家抛弃，也可以说它早已死去了。

世界语有哪些超过沃拉普克语的优越性呢？这里当然不可能详尽地一一加以分析。仅举几点为例：1、世界语发音和谐动听使人想起意大利语风味，沃拉普克语却粗野、笨重；2、即使对于毫无文化的人来说，世界语也要比沃拉普克语容易许多倍，有文化的人学来更容易，因为它的词（除极少数几个以外）都有不是凭空臆造的，而是从罗马-日尔曼语系中取来的大家熟悉的外形。因此，稍有文化的人，学习几小时之后就能够几乎不借助词典顺畅地阅读了；3、世界语使用者学了它即使长期不用也不会忘记，而沃拉普克语使用者必须不断复习，否则不久就会忘记（因为它的单词全是臆造的）；4、世界语开初便易于口头交谈，而用沃拉普克语则必须长久耐心练习听力，直到辨清许多发音极为相似的词（如 *bap*、*pab*、*pap*、*p?p*、*pep*、*p?p*、*peb*、*b?b*、*bob*、*pop*、*pup*、*bub*、*pub*、*püb*、*bib*、*pip*、*püp* 等等，如果加之以复数词尾 *S*，更易混淆）；5、在沃拉普克语里，由于结构原则的几个基本错误（例如：元音不能用于词首尾，因为它们是语法符号），每一个需用的新词都必须由作者生选（连专用名词也不例外，如：美洲=*Melop*，英国=*Nelij*）。这就不仅给学习带来记极其大量单词的多余负担，而且使这个语言每发展一步都得依赖于作者或某个被授权的科学机构。反之，在世界语里，因其词汇不受语法任何影响并且有一条规则，即：“一切已成为国际词的‘外来词’可象在其它语言里一样，不加改变地予以使用”。这么一来，不仅有大量单词无需学习，而且这个语言得到了不依赖其作者或某个科学机构永远不断发展的可能性。

在谈到世界语高于沃拉普克语的优越性时，我们丝毫不愿贬低沃拉普克语发明者的功绩。史莱耶的功绩是巨大的。他的名字在国际语理想的史册中永远要居于最光辉的地位。我们仅想指出，如果选择国际语的大会在今天召开的话，它从现存的两个人造语中挑一甚至不会有一分钟的犹豫。

于是，我们就证明了：假如选择国际语的大会今天召开，尽管现在有许多语言，我们现在就能完全肯定而精确地预见它会选哪一个语言，也就是说这个

大会只能够从所有至今还活着的、已死去的、和人造语中选择一个语言-世界语。不管大会的组成如何，不管当时的政治背景如何，也不管大会会有什么样的考虑和成见、同情或反感，除了世界语，它绝对不可能选择别的某种语言。因为，作为国际语用的世界语，目前在全世界是唯一的、没有第二个竞争者的候选者，即使大会的组成处于最不佳的境地，其中也必然还有肯动脑筋的人，并且世界语较之其它语言的优越性实在是太引人注目了，任何人只要稍微接触一下这个语言，就不能不注意到，所以根本不可能设想大会将选择别的某种语言。然而，倘若大会竟出乎意料地糊涂到了偏要选择别的某种语言的程度，那时候，正如前面已证明过的，生活本身将会关心这件事，直到新的大会召开并作出正确决定之日，大会的决定仅仅会成为一纸空文。

七

现在还剩下回答最后一个问题：在目前看来，世界语确实是国际语唯一的候选者；但是。由于选择国际语的各国代表会议显然还不会很快召开，也许十年、百年之后，很可能在这期间出现许多新的、比世界语高明得多的人造语，它们其中之一可能被大会选中？或者可能大会自己设立一个有权威的委员会来从事新的人造语的创造？

对于这一点，我们可以作如下回答。新语言出现的可能性本身就值得怀疑，指定一个委员会来创造新语言正如指定一个委员会来创作一首好诗一样荒唐。因为，创造一个尽善尽美的、人生命力的新语言，许多人看来好象是一件轻而易举的玩意儿，其实是十分艰难的事情。它一方面要求具备特殊才能和灵感，另一方面又要求有巨大精力、耐性和对于所从事事业的无限热爱。这些话会使许多人惊异。因为在他们看来，只需自己决定如何把桌子叫做“bam”，椅子叫做“bim”，如此这般，这个语言就造成了。创造一个完美的、有生命力的语言如同弹钢琴或者穿过密林的情形一样。对于一个不懂音乐的人来说，似乎没有比弹钢琴更容易的事了-只需弹一个键，就得到一个乐音，弹另一个键，得到另一个乐音，在各个键上弹一个小时，就得到整整一支乐曲……好象是再容易不过了。但是，当亿演奏这支即席创作的曲子时，听众却哄堂大笑，纷纷退席，连他本人听到自己弹出的粗野的声音，一会儿也暗自思忖：这件事多么不简单，音乐不单是由击键组成的-这位俨然自信地坐到钢琴前面，吹嘘自己比任何人都弹得好的英雄却羞愧地溜之大吉，再也不露面了。一个从来没有进过大森林的人，认为穿过森林是最容易不过的事：“这有什么了不起！每个孩子都能做到，只要走进去，一直向前，向前-几个小时或者几天之后，就可以发现走到森林的另一头了。”可是，当他刚走进密林深处不久就迷了路，要么根本爬不出森林，要么经过长久跋涉之后终于走了出来，但是却从他完完全全不该出来的地点出来了。人造语也是如此，着手创造、预先报名，向读者宣布-这一切都有十分容易办到-可是，妥善地结束这件工作却不是那样容易。许多人信心百倍地开始干这件工作，但是，刚深入一点儿，他们要么得到一堆无一定计划、毫无价值的杂乱无章的语音，要么就陷入那么一

些障碍和相互矛盾的要求之中，最终失去一切信心，把活儿一扔，从此不再露面了。

创造一个合格的、有生命力的语言，并不象许多人认为的那样简单。从如下事实中可以看得很清楚：人们知道，在沃拉普克语和世界语出世之前，就有大量的创造人造国际语的各种各样的尝试，上述这两种语言出现以后，也有过不少的试验；在国际语理想的各种史册中，可以找到一连串这些试验及其作者的名字。这些试验有个人做的，也有团体做的。它们耗去了大量人力，有几种还耗去了大量资金。可是，这些汗牛充栋的方案中只有两个得到实现，有了信徒，并且被实际运用！之所以同时出现这两个语言，亏了一个偶然因素；其中一个作者不知道另一个作者的工作。世界语的作者把整个一生献给了自己的这个理想，他从幼年时代起就怀着这个理想长大成人，并且准备为它献出一切。据他本人承认，他之所以坚持不渝，是由于他意识到他是在创造一个从来没有过的东西，他在工作期间所遇到的困难是如此之大、要求用多么大的耐性来克服，以致如果沃拉普克语早出世五、六年，那时世界语方案还未完成，他（世界语作者）尽管知道自己的语言比沃拉普克语优越许多倍，也一定会失去耐心，不能再干下去了。

从上述的一切你们懂得，目前，当全世界都知道两个完善的人造语久已存在的时候，很值得怀疑有人现在正劲头十足地从头开始这件劳而无功的工作，在无望产生比早已存在的更好的东西时，还有那样大的毅力将它进行到底。看看世界语问世之后出现的许许多多的试验和方案中最好的一些，就可知道这种后继者的希望是多么渺茫。尽管这些作者已有现成的样板，可以如法炮制，但是，没有一种试验超出方案的范围，即使从这些方案中也已清楚地看到，如果它们的作者有毅力和能力干到底，这些作品也不会比世界语好，反之会差许多。世界语已能完美地达到能对国际语所提出的要求（异常的容易、精确、丰富、自然、有生命力、灵活、动听等等），而那些方案还在力图改进语言的某一个方面，随之却丢掉了其他各个方面。譬如说，许多最新的设计家玩弄着如下的花样：他们懂得公众在评价每种方案时，总要看有学问的语言学家们的态度，于是他们不是力求使自己的方案切合实用，而是想方设法使它在语言学家们眼里一下就产生良好印象。为此，他们从现存的几种最重要的自然语里几乎原封不动地取用单词。语言学家们一拿到用那种方案写的句子，就会发觉比读世界语好懂得多，于是设计家们就成功了，就宣布他们的“语言”（如果他们在某时完成了它）比世界语更好。但是，有头脑的人马上就会明白，这不过是欺人之谈，为了展示诱惑人的无关紧要的原则，这里一些最重要的原则（如对于没有文化的人应当是容易学的、语言的灵活性、丰富性、精确性，等等）都被牺牲掉了，并且这类语言即使在某个时候能够完成，也终将是一无可取！因为，如果国际语最大的功劳是尽可能使有学识的语言学家一看就懂的话，那末干脆就一成不变地采用某种语言，如拉丁语，有学识的语言学家还更容易一看就懂！尽可能小地改动自然语的单词这个原则，世界语的作者不仅知道得十分清楚，而且那些新的设计者们正是从他那里学去的。但是，当世界语在可能容许的范围内有考虑地符合这个原则，力求使它不至于违背国际语更重要的原则时，那些设计者们却把自己的全部注意力只集中到这个原则上，其他一些无与伦比的更重要的原则都被作为牺牲品扔掉了。因为他们不能甚至不愿把各种原则结合起来，他们自己也不希望造出合格的成品，只不过想造成某种印象罢了。

从上述一切可以看出，甚至毫无理由担心会出现某种新语言来排挤掉世界语。在这个语言里已经集注了多少智慧、多少牺牲、多少年的坚韧而热情的劳动，这个语言在各方面都经受过长期的考验，它在实践中已经完美地达到人们对国际语所期望的一切。可是对于你们，敬爱的听众们来说，这是不够的。你们希望我们对世界语不会有竞争者这个问题作一个合乎逻辑的完善明确的肯定答复。在这种情形，我们认为我们有幸作出完善的肯定答复。

如果人造语的精华在于它的语法，那末，从沃拉普克语出现之日起，国际语的这个问题就已一劳永逸地得到解决，任何沃拉普克语的竞争者也不可能出现。因为，尽管沃拉普克语有各种各样的错误，但是它的语法却简单到了无以复加的地步。新语言仅能在若干鸡毛蒜皮的小问题上与沃拉普克语有所不同。大家都懂得，没有人会为了鸡毛蒜皮去创造新语言，世界也不会为了鸡毛蒜皮而拒绝接受已经完全成功的现成语言。至多将来的科学机构或大会对沃拉普克语语法作一些不大的改进，沃拉普克语无疑将会成为国际语，永远不会存在竞争。但是，语言不单由语法构成，而且还有词汇。在人造语里，学习词汇的时间比学习语法的时间要多一百倍。然而沃拉普克仅仅解决了语法问题，对于词汇却毫不在意，只罗列了各种各样的、每个新作者都有权随心所欲臆造的单词。这就是在沃拉普克语存在之初，连最热心的沃拉普克语者都不由地担心明天会出现一个全然不同于沃拉普克语的新语言并与之争斗的原因。世界语则不然。人们知道—任何研究者都不会否认—世界语不仅解决了语法问题，而且也解决了词汇问题，因此，不仅解决了一小部分问题，而且解决了全部问题。在这种场合，可能出现的某种新语言的作者还有什么事可做呢？除非……重新发现美洲！我们实地设想，尽管目前已经存在着用各种观点看来都有极为良好、经受过种种考验、有着众多的信徒和广博文献的世界语，居然有人决心花整年整年时间来创造一种新语言，而且一直干到底，他所提出的语言确实比世界语高明，—我们来看看，这种语言是什么样子的。假若能够以最准确的方式表达人思维中一切细微东西的世界语语法由十六条简短的规则组成，可以在半小时内学会，那末，这位新作者能够创造出更好的么？至多他能用十五条规则代替十六条，用二十五分钟学习时间代替三十分钟吧？不是么？但是，难道会有人为此去创造一种新语言？难道世界会因这区区小事而拒绝这个经受过种种考验的现存的语言？肯定不会。至多这个世界会说：“假使你的语法里某个细节比世界语好，把它引进世界语去就行了。”这种语言的词汇将是怎样的呢？如今任何研究者都不怀疑国际语的词汇不能够由臆造的单词组成，必须采用罗马-日尔曼语系中最通用的词形。这并不是由于许多更新的设计家们所认为的那样，为了使有学问的语言学家能一眼看懂用这个语言写的句子（在国际语这类事中，有学问的语言学家起着最次的作用，因为他们最不需要这种语言），而是由于其他的更重要的理由。例如，有许多在各个语言中都同样在被应用着的所谓“外来语”，不必学就认识他们，不采用这些词简直是荒谬，其他的词也必须同样地发音，否则，这个语言将变得粗野，到处都会存在语言成份的混乱和误解，这个语言不断的有规律的丰富将变得很困难。还存在其他种种原因使词汇必须由这种而不由那种单词合成，但是这些原因太专门化了，我们在这里不去详谈。我们只说说每个最新的研究者都会采纳这个构词原则而不会有任何怀疑。又因为世界语正是遵循着这个规则，在这个规则指导下选词是不可能随心所欲的。试问：如果新语言也是这样造成的，那末它的作者能够给与我们什么东西？的确，在这个或那个单词上，他可以造成出更合适的外形，但是这种词为数极少。

无论取在世界语之后出现的许多方案中的哪一个方案，都会发现它们至少有 60% 的单词和世界语单词完全相同，从这里就可十分清楚地看到这一点。加之，剩下的 40% 的单词之所以和世界语单词词形不同，主要由于这些方案的作者或者没有注意到对于国际语是极为重要的各种原则，或者仅仅由于做了毫无必要的变换。于是，你们就轻易地得出结论：可以用更合适的词形来替换的世界语单词的实际数量不会超过 10%。但是，如果在世界语语法里，几乎不能够作任何变动，在它的词汇中又只能改换约 10% 的话，于是就存在一个疑问：假使有某个新语言问世，确实各方面都显得合格，那末它会有什么独特东西？这不是一种新语言，而只不过是稍加改动的世界语！因此关于国际语未来的整个问题就归纳为：或者世界语以它现在的形式原封不动被采纳，或者稍加改动被采纳！但是，这个问题对于世界语者来说已是毫无意义了；他们仅仅反对某些个人想对世界语作随意的改动。但是，假如某时有权威的大会或科学机构决定对这个语言作这样或那样的修改，世界语者将会欣然同意，而且一无所失：那时他们将不必从头开始学习某种难学的新语言，只需花一天或几天功夫熟悉这个语言的一些变动就行了。

世界语者们决不自夸他们的语言达到了登峰造极完美的程度。反之，某个有权威的大会一旦召开，人们又知道它的决定对于世界是有力量的，世界语者自己就会向它提议指定一个委员会来审察这个语言，并且进行一切有益的改良，即使为此必须使这个语言面目全非也行。但是，由于没有任何可能预见委员会是否完成这个工作，是否会无限期地拖延许多年，是否会在一致同意下有个良好的结局，而且这个工作完成之后在实践中是否完全适用。因此，如果委员会方面因为它是一个尚成问题的未来品，而拒绝采用现实的、各方面都完美的、成功的现成品的话，那末，显然是愚蠢已极和不可饶恕的了。所以，即使大会断定世界语不合格而做出如下决定：一方面采纳世界语目前的形式，同时让这个委员会从事这个语言的改良工作，或者创造一个更为理想的新语言，也只有当时间证明委员会的工作有幸完成，经过多次试验表明完全适用的时候，才能宣布目前的国际语形式已完成使命，代替它进入生活的是一个新形式。一切明智的人都会同意大会只能这样做而不能那样做。因此，即使我们设想，将来的国际语最终的形式不是世界语，而是别的某种尚待制作的语言，不管怎样，要达到那个语言，世界语也是必经之路。

因此，我们把所讲过的一切从头到尾加以概括，请你们注意，我们已得到如下的结论：

- (1) 引进国际语将会给人类带来巨大利益；
- (2) 引进国际语是完全可能的；
- (3) 无论守旧派如何抵制，引进国际语迟早必定无疑会实现；
- (4) 除了人造语将不可能选择别的任何语言作为国际语；

(5) 除了世界语将不可能选择别的任何语言作为国际语；世界语或者就以目前的形式永久存在，或者将来稍加修改。

八

现在我们来看看从上述一切会得出什么结论。首先，世界语作者决不是如象许多所谓“聪明人”和“实践家”认为那样的幻想家。这些“聪明人”和“实践家”总是凭表面现象不加一点逻辑思考来判断一切，而用时髦的尺度来衡量一切。世界语者们为之奋斗的事业，不仅对人类有极大的重要性，而且本身并无丝毫幻想的成份，无论守旧派如何阻挠，无论那些聪明人如何嘲笑，它迟早应当实现，而且一定会实现。如象黑夜过去无疑将是黎明到来一样，世界语在经过或短或长期的斗争之后，也无疑迟早会被引入国际交往中，供共同使用。我们敢于坚信这一点，并不是由于我们但愿如此、希望如此，而是由于朴实的逻辑的结论告诉我们应当如此，不能是别样。也许世界语者们还得长期奋斗，也许在很长一段时期内，每个顽童还会向他们扔石子、扔污泥、报以愚蠢的讥刺。但是，那应当到来的，迟早会到来。世界语事业的开创者们也许活不到他们的活动结出果实的那一天，他们也许会带着干儿戏的污名进入坟墓。然而，迟早会有那么一天，为了他们从同时代人手中喝过的苦酒，后人们会为他们建竖纪念碑，并且怀着无比感激的心情谈到他们的名字，也许他们在世界上还会长久地被认为是弱者，也许他们的事业还会被世界认为已死去，并被永远埋藏—但是，这个事业已经是永远不会消亡的了，因为它永远不可能消亡了。这个事业将生存下去，并且经常使人们回忆起它来。在每一次新的沉默之后，即使时间持续时间有十年之久，也会出现新的复苏；当一些战士疲劳之后，迟早会出现精力充沛的新战士。这个事业就会这样一直进展到完全达到目的为止。因此，世界语者们，如果那些并不聪明的人们用讥讽的口吻对你们说，你们的人数还少得可怜，不必为之难过；倘若你们的事业进展缓慢，也不要失去勇气。这个事业并不取决于速度，而在于它的必然性。世界上有许多无益的事情不过是昙花一现。有益和必然的事业通常是进展缓慢的，总会遇到很大的阻力。（原注：请想一想，此文写于世界语尚十分柔弱之时。）

我们特别提醒那样一些世界语者注意上述五点结论，他们无意识地为自己的理想而奋斗，反对派的最小一点非难都会使他们束手无策，不知如何回答，或者丧失了勇气。这一些结论都是简单的、严格的逻辑的产物。所以，要是人们对你说：“世界不想要你们的语言。”你们可以勇敢地回答：“不管世界想要或者不想要，迟早一定会接受它，否则是不可能的。”当你听到“据说出现了新语言，据说有这个那个学术团体或大会想要选这种那种语言，或者想创造新语言”的说法时，你可以勇敢地回答：“这些谣传或者行动都是由于对国际语理想的实质和历史的绝对无知所产生的，这种个人和团体的试验早就重复过多次了，每次都是而且必定是以彻底失败而告终；国际语只能是世界语，因为根据逻辑法则和这个事物的本质绝不可能是别的语言。”

如果有人对你说：“这个或那个世界语者或世界语团体狂热而无理智地做出了弄虚作假的步骤，以至于使你们的整个事业显得可笑并且威信扫地。”那时可以回答：“世界语事业不取决任何个人和团体，任何个人的弄虚作假对于世界语的命运都没有任何影响，连世界语作者对世界语也绝无影响，因为世界语早就成为纯粹是大众的事业了。”

其次，从我们上述的一切可以得出一点：如果国际语的选择取决于某个国际会议，我们显然就得无能为力地等待极其长久的时间，但是，正如人们现在就能够完全肯定而精确地预见命运已决定什么样的语言会成为国际语，那时这件事就不同了。我们不必等待大会，目的非常明确，大家都可朝之努力，无需看别人说什么或做什么，大家都可以往这个日益增高的大厦上添砖加瓦。任何砖瓦也不会白费。任何一个工作者都不必依赖别人，每个人都可以在自己的活动范围内量力分头行动，并且，参加工作的人愈多，大厦的落成就愈快。我偿尤其要提到各个科学团体和大会。不要观望别人在做什么，不要等待别人采取主动，每一个团体或大会都各自做出决定，促使这个伟大的人类共同目标前进一步吧。

国柱 译/ 存华 校 / 一九八〇年五月国柱再校

书 后

前面这篇著作写于什么时候，无法考定。但在一九〇〇年曾由波弗龙在巴黎召开的 L' Association Francaise pour L' Avancement des Sciences 的大会上，略加改动简缩地宣读过。由此推断，发表已有四分之三世纪以上了。由于原著的逻辑性之强，现在读起来，也具有很大的说服力。

但在过去这一段时间，已经历了两次世界大战，所以这个世界和当时的相比，变迁是非常巨大的。不过变迁的趋势不是向各国人民互相隔绝老死不相往来的方向，而是向世界各国更加交往频繁、互相依存的方向转动。因此国际交往中的语言问题不是趋向消失，而是更加尖锐化了。

然而这个时代的性质没有变，帝国主义还没有进入到它应该去的地方。国际间政治上和经济上的霸权主义依然存在，语言上的霸权主义也依然存在。霸权主义和反霸权主义的斗争正方兴未艾。

和国联相比，现在的联合国有六种法定和工作语言。其中也有我们的汉语。但是如果我们不被表面现象所迷惑，来观察一下实质，我们能不能得出如下的结论呢？即由于被承认为法定和工作语言，汉语因此在联合国的大会和各种会议中，便能够通行无阻了呢？即：你讲汉语，人家能懂，人家和你讲话也使用汉语使你能懂。

笔者虽然从未去过联合国，但敢大胆断言，事实并非如此。如果说，汉语虽然在六种占有特殊地位（或说霸权地位）的语言中占有一席之地，但实际上只是一个陪客，有其恶名，而无实惠。不是更符合实际情形么？

因为联合国缺乏翻译力量，以致汉译工作，得跑过半个地球，要我们协助，给他解决汉译问题。这里不免发生一个问题，在这个人口众多的地球上，究竟有几个人，在等着看迟迟其来的汉译本文件呢？这些用汉字印出来的东西，其最后命运，更可能的还不是被装入麻袋，送到造纸厂去么？

对于这个问题，不知国家的有关部门有何想法。有没有一个可以心安理得地加以贯彻执行的政策？

我们是一个社会主义国家，属于第三世界。对于国际交往中的语言问题，应该采取什么立场，执行什么政策？不是很值得想一想么？

到本世纪末还有二十三年。以三年为准备时期，用五年功夫培训师资，使各级学校的外语教师都掌握世界语并拥有教课能力。然后在学校里以世界语列为第一外语，则到本世纪末，一切中学到大学毕业生将有可能掌握世界语，在同一时期也有可能使一切从事外事工作的人员都能掌握它进行外事工作。

在国内外取得一定效果之后，便可以在外交上进行活动，特别在第三世界中和第二世界若干国家中进行工作。有步骤地、有计划地作好准备。在下一世纪的初期，首先在第三世界的国际活动中试用世界语。在取得正面效果之后，便可以在联合国里发起一个运动，结束语言上的霸权主义。其成功的可能性是不会小的。但没有准备不行。

世界语的推广也将为实行“全世界无产者联合起来！”这一口号提供一个十分必要的条件。在欧洲人们已经喊出“打倒语言帝国主义”这样的口号，第三世界难道反而落在第二世界的后面么？

方善境 / 一九七七年 / 北京 国柱 二〇〇〇年五月 打字